

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Katedra trestního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Přípustné riziko

Bc. Pavlína Šleglová

Plzeň 2021

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Pavlína ŠLEGLOVÁ**
Osobní číslo: **R17M0329P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Přípustné riziko**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Specifikace okolností vylučujících protiprávnost
3. Charakteristika přípustného rizika
4. Historický vývoj přípustného rizika
5. Přípustné riziko v oblasti zdravotnictví
6. Přípustné riziko v oblasti hospodářství
7. Přípustné riziko v oblasti sportu
8. Přínos přípustného rizika pro české právo
9. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5
- *Trestní právo: (soubor zákonů)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, [2018]-. ISBN 978-80-7380-786-3
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3
- KRÁLÍK, Michal. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-099-4
- CÍSAŘOVÁ, Dagmar a Olga SOVOVÁ. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004, c2000. Studijní texty (Orac). ISBN 8078619977574
- HAJN, Petr. *Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi*. Praha: Svoboda, 1984. Racionalizace práce vedoucích

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.**
Katedra trestního práva

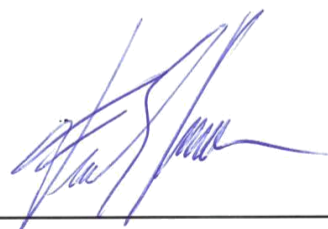
Datum zadání diplomové práce: **11. března 2020**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2021**

JUDr. Petra HRUBÁ SMRŽOVÁ, Ph.D. (v.z.)



JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

L.S.



Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Přípustné riziko“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

V Plzni dne 29. března 2021

Bc. Pavlína Šleglová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé diplomové práce doc. JUDr. Františku Vaverovi, Ph.D., LL.M. za ochotu, odborné vedení a poskytnuté připomínky při psaní mé diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a blízkým za poskytnutou podporu při psaní této práce.

Obsah

1. Úvod	7
2. Specifikace okolností vylučujících protiprávnost	10
2. 1. Protiprávnost	10
2. 2. Společenská škodlivost.....	11
2. 3. Okolnosti vylučující protiprávnost	12
2. 3. 1. Krajiná nouze	13
2. 3. 2. Nutná obrana	14
2. 3. 3. Svolení poškozeneho	15
2. 3. 4. Přípustné riziko.....	16
2. 3. 5. Oprávněné použití zbraně.....	16
3. Charakteristika přípustného rizika.....	18
4. Historický vývoj přípustného rizika	22
5. Přípustné riziko v oblasti zdravotnictví.....	26
5. 1. Právní zakotvení	26
5. 2. Trestní odpovědnost lékařů a dalších zdravotnických pracovníků.....	31
5. 2. 1. Lege artis jako alfa a omega posuzování trestní odpovědnosti lékářů	33
5. 3. Odras přípustného rizika ve zdravotnictví	34
6. Přípustné riziko v oblasti hospodářství	39
6. 1. Společensky prospěšná činnost	40
6. 2. Ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem	40
6. 3. Soulad s dosaženým stavem poznání a informacemi	41
6. 4. Speciální subjekt.....	42
6. 5. Riziko ve výzkumu a vývoji.....	42
6. 5. 1. Zákon o podpoře výzkumu a vývoje	44
7. Přípustné riziko v oblasti sportu	46
7. 1. Historický exkurz do sportovní problematiky v období antiky a středověku	46
7. 1. 1. Období antiky	46
7. 1. 2. Období středověku	49
7. 2. Období od 20. století	50
7. 2. 1. Pojem sport.....	52
7. 3. Právní úprava.....	54

8. Přínos přípustného rizika pro české právo	59
9. Závěr.....	68
10. Seznam použité literatury	70
10. 1. Literatura	70
10. 2. Internetové zdroje.....	71
11. Seznam grafů	74
12. Resumé	75

1. Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila přípustné riziko. Název práce byl účelově zvolen dosti obecně, aby ponechal určitý prostor pro samotnou tvorbu. Už když jsem při výuce narazila na institut přípustného rizika jako okolnosti vylučující protiprávnost, zaujalo mě jeho specifické vyjádření v zákoně, které dává možnost vzniku mnoha polemizací na toto téma.

Přípustné riziko bylo do trestního zákoníku zavedeno jeho novelizací v roce 2009 zákonem č. 40/2009 Sb., trestním zákoníkem. Rozhodla jsem se hlouběji ponořit do této oblasti a prozkoumat důvody, v čem je přípustné riziko tolik přínosné pro český právní řád a jak adresáti této právní normy na danou problematiku nahlízejí.

Okolnosti vylučující protiprávnost jsou sami o sobě velmi zajímavým institutem. Dle mého názoru je důležité, že existují skutečnosti, které vylučují protiprávnost trestných činů. Doplnují možnost chránit práva a svobody zaručená ústavním pořádkem. Stát jejich zavedením dává najevo myšlenku toho, že laicky řečeno není všudypřítomný. Umožňuje, aby jeho občané hájili svá práva v případě, že nebude možný včasný zásah orgánů veřejné moci. Zároveň zakotvuje i určité mantinely jednotlivých okolností vylučujících protiprávnost tak, aby nedocházelo k jejich zneužívání a byly skutečně využívány jen k ochraně zájmů chráněných trestním zákoníkem. Většina těchto zájmů vyplývá z Listiny základních práv a svobod. Jako první se asi každému vybaví ochrana života a zdraví osob, ale spadají sem i otázky osobní svobody, domovní svobody či ochrana majetku.

Okolnosti vylučující protiprávnost trestných činů jsou zakotveny v § 28 až 32 trestního zákoníku. Jedná se však o demonstrativní výčet, do kterého spadá krajní nouze, nutná obrana, svolení poškozeného, přípustné riziko a oprávněné použití zbraně. Okolností, které vylučují protiprávnost, existuje více, trestní zákoník se jim v pozdějších ustanoveních také věnuje a budou zmíněny i v následujících kapitolách.

Tato diplomová práce se podrobněji věnuje jen jedné okolnosti vylučující protiprávnost, a sice přípustnému riziku. V úvodu práce bude obecně specifikována problematika těchto okolností. Zaměřím se na hlavní znaky, které jednotlivé činy odlišují od jednání protiprávných. A pro lepší orientaci v této oblasti budou i jednotlivé okolnosti stručně charakterizovány.

Následující kapitola, resp. kapitola třetí, vymezuje postavení přípustného rizika v trestním řádu i mezi jednotlivými okolnostmi. Pro srovnání bude zmíněna krajní nouze a svolení poškozeného, neboť dle mého názoru mohou laici přípustné riziko s těmito instituty snadno zaměnit. V této části práce budou i blíže specifikovány jednotlivé podmínky přípustného rizika, tak aby mohlo dojít k jeho uplatnění. Tyto podmínky musí být splněny kumulativně.

Vzhledem k faktu, že přípustné riziko bylo zavedeno do českého právního řádu až v roce 2009, nabízí se otázka, jak byly upravovány situace, které se tomuto institutu podobají. Kde lze spatřovat prvotní náznaky této problematiky a zda se již jednalo o riziko jako takové či bylo tehdejšími autory vnímáno jinak. Právě tomu se věnuje kapitola čtvrtá zaměřená na historický vývoj přípustného rizika, která stručně zmíní jen z mého pohledu nejdůležitější a nejprínosnější autory, kteří se tomuto oboru věnovali, přestože jich existuje určitě větší množství.

Práce se ve své hlavní části věnuje přípustnému riziku ve třech nejdůležitějších oblastech. Jedná se o sféru zdravotnictví, hospodářství a sportu. V jednotlivých kapitolách je věnována bližší pozornost každému oboru. Záměrem bylo vystihnout, v čem je pro danou oblast přípustné riziko důležité, jak se dotýká dané činnosti, jak ji ovlivňuje, zda je přínosem či dokonce nutností pro jednotlivé sféry.

V případě, že určité náznaky přípustného rizika znalo či používalo lidstvo již v minulosti, je uveden krátký historický exkurz, ačkoli v souvislosti s tehdejším vnímáním tohoto institutu nelze mluvit o přípustném riziku tak, jak ho známe dnes. Přesto stojí určitě za zmínku, neboť je z mého pohledu určitě zajímavé, že již dříve bylo riziko vnímáno jako určitá možnost vzniku negativního následku v souvislosti s nějakou profesí a z tohoto pohledu se pak i posuzovala trestní odpovědnost pachatele.

Hlavním cílem práce je tedy vystihnout, v čem spočívá podstata přípustného rizika a popsat jeho nezastupitelné místo mezi okolnostmi vylučujícími protiprávnost. Pro bližší pochopení bude jeho základní princip blíže rozebrán ve třech hlavních oblastech, kterých se nejčastěji dotýká, jedná se o oblast zdravotnictví, hospodářství a sportu. Zjištěné poznatky o přípustném riziku budou využity ve vytvořeném dotazníku, který má za cíl prověřit znalost laiků o této instituci a aplikaci přípustného rizika v praxi.

Pro dosažení těchto výše stanovených cílů bude využita odborná literatura, která se této problematice podrobně věnuje, včetně Velkého komentáře k trestnímu zákoníku od prof. Šámala, a dále judikáty zabývající se daným tématem. Pro zjištění znalosti přípustného rizika v povědomí lidí bude vytvořen jednoduchý dotazník obsahující 10 otázek, které se budou snažit co nejlépe vystihnout samotnou podstatu rizika. Následně dojde ke shrnutí zjištěných výsledků. Jedná se o metody humanitní, tedy zejména shromáždění literatury, její analýza a syntéza do podoby diplomové práce.

Jak již bylo řečeno, v závěru práce bude shrnut samotný přínos přípustného rizika pro český právní řád. V rámci této kapitoly bude zrekapitulována nutnost zavedení tohoto institutu do trestního zákoníku. Součástí bude i vyhodnocení dotazníku, který má prověřit znalost přípustného rizika mezi lidmi. Prověří, jak na vybrané problémy pohlíží nezainteresované osoby.

2. Specifikace okolností vylučujících protiprávnost

Specifikace okolností vylučujících protiprávnost úzce souvisí s trestní odpovědností osob. Ta vyplývá z ustanovení trestního zákoníku, konkrétně z § 13 odstavce 1, který říká, že trestně odpovědným může být jen ten, kdo se dopustí spáchání trestného činu, tedy činu, který je protiprávní, zákon jej výslovně za protiprávní označí a bude vykazovat znaky uvedené v zákoně. Následující odstavec pak doplňuje toto ustanovení o úmyslné zavinění jako podmínku trestnosti činu tam, kde zákon výslovně nestanoví, že postačuje zavinění z nedbalosti.

Skutkovou podstatu trestného činu tedy naplňuje jen takové jednání, které je nedovolené, tedy protiprávní. Jedná se o formální pojetí trestného činu. Okolnosti vylučující protiprávnost jsou pak taková jednání, která mají za následek, že čin není trestným, ačkoli zdánlivě všechny znaky trestného činu naplňuje.

Od okolností vylučujících protiprávnost je třeba striktně odlišovat důvody zániku trestní odpovědnosti. Základní rozdíl spočívá v tom, že v případě okolností vylučujících protiprávnost zde trestný čin již od počátku jednání neexistoval. Naproti tomu v případě zániku trestní odpovědnosti zde na počátku byla činnost, která v době spáchání byla trestnou, ale její trestnost dodatečně zanikla například v důsledku institutu promlčení či účinné lítosti.

2. 1. Protiprávnost

Důležitým prvkem, který odlišuje trestní odpovědnost od okolností vylučujících protiprávnost je tedy daná protiprávnost jednání. Okolnosti, které vylučují protiprávnost trestného činu, jsou tedy takové situace, které zbavují pachatele činu jinak trestného trestní odpovědnosti. Jeho jednání je tedy již od počátku považováno za jednání dovolené, neboť v něm schází protiprávnost.

Samotné pojetí protiprávnosti není jednotně definováno. Obecně lze význam podstaty tohoto pojmu spatřovat v jednání, které je v rozporu se zákonem. Je nutno ji chápat jako rozpor jednání s právní normou v rámci právního řádu jako

celku¹. Tato koncepce vyplývá ze zásad *nulla poena sine lege* a *nullum crimen sine lege*², tedy není trestu a zločinu bez zákona. Tento princip lze nalézt v trestním zákoníku v ustanovení § 12 odstavce 1 v souvislosti se zásadou zákonnosti – činy jsou trestné jen stanoví-li tak trestní zákoník.

Jak již bylo uvedeno výše, protiprávnost je třeba posuzovat v rámci celého právního řádu. Nesmí tedy nastat situace, kdy by určité jednání bylo například v obchodním právu dovolené, a naopak v občanském právu zakázané. Spadají sem například i předpisy upravující bezpečnost práce. Zákonná díkce pak využívá různé formulace, příkladem může být využití slov „nedovolené“, „neoprávněné“ či „v rozporu s právními předpisy“.

Protiprávnost je z materiálního hlediska chápána jako sociální škodlivost. Činy, které jsou spáchané za podmínek okolností vylučujících protiprávnost tedy nejsou společensky škodlivé.³ Tyto okolnosti charakterizují jednání, které protiprávnost vylučuje.

2. 2. Společenská škodlivost

Dalším důležitým znakem je i chybějící společenská škodlivost. Jak vyplývá z usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 11 Tdo 344/2017, ze dne 27.9.2017⁴, je třeba ji vnímat jako důležitý aspekt při uplatňování zásady subsidiarity trestní represe, která vyplývá z ustanovení § 12 trestního zákoníku a spočívá v nutnosti využít trestní odpovědnost podle trestního zákoníku až jako nejzazší řešení. Tedy v situacích, kdy jde o jednání společensky škodlivé a uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu by nebylo dostačující.

Význam společenské škodlivosti odráží § 39 odstavce 2 trestního zákoníku, a sice při stanovení druhu a výměry trestu, kde je nutno ji posuzovat v konkrétním případě a v konkrétní situaci. Výčet okolností, které jsou určující při

¹ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

² KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal, ed. *Dicta et regulae iuris, aneb, Právníkové mudroslovní latinské*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s.194 - 195. ISBN 978-80-7380-383-4.

³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017, s. 252. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3.

⁴ Rozhodnutí NS: 11 Tdo 344/2017. *Nejvyšší soud* [online]. 2018, 27.9.2017 [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/0853AB6663799D2D C12582050036B1DF?openDocument&Highlight=0,null,c-497/16

posuzování společenské škodlivosti je demonstrativní a jedná se o význam chráněného zájmu, který byl činem dotčen, dále o způsob, kterým byl čin proveden, následky daného činu, okolnosti, za kterých byl čin spáchán, osobu pachatele a v souvislosti s ním je posuzována míra jeho zavinění, jeho pohnutka ke spáchání činu, záměr či cíl.

Se společenskou škodlivostí úzce souvisí také princip ultima ratio. Naproti tomu některá jednání mohou být již od počátku naopak společensky prospěšná. Ke společenské prospěšnosti se vyjadřuje i prof. Šámal ve svém komentáři k trestnímu zákoníku. Uvádí, že „riziko musí být podstoupeno za účelem dosažení společensky nutných či potřebných a užitečných hodnot, očekávaný výsledek musí být rentabilní ze společenského hlediska“. Postoupením rizika musí docházet k růstu celkové společenské efektivity a produktivity práce⁵. Důležité je, aby byly vždy sledovány společenské zájmy, které musí být prospěšné, nikoli tedy individuální úspěch jednotlivce. Pod jednáním, které může být již od počátku společensky prospěšné si lze představit např. z oblasti výzkumu vývoj nového léku, který má být řešením na dosud nezjištěnou medikaci určité nemoci a jedná se tak již od počátku o společensky prospěšnou činnost.

2. 3. Okolnosti vylučující protiprávnost

Následující kapitola je zaměřena na stručnou charakteristiku jednotlivých okolností vylučujících protiprávnost, které jsou upraveny v trestním zákoníku, konkrétně v § 28 až 32. Zákon uvádí demonstrativní výčet těchto okolností. Jedná se tak o:

- krajní nouzi,
- nutnou obranu,
- svolení poškozeného,
- přípustné riziko,
- oprávněné použití zbraně.

⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 357. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-178-9.

Právní řád však zná více dovolených činností, které protiprávnost vylučují. Jejich existence vychází ze zásady analogie, která může být v trestním právu použita pouze ve prospěch pachatele. Jako příklad těchto dovolených činností lze uvést beztrestnost agenta, konkrétně § 363 trestního zákoníku. Jak vyplývá z odstavce 1 a 2 tohoto ustanovení, agent, který se za účelem odhalení pachatele trestné činnosti účastní činnosti organizované zločinecké skupiny nebo takovou skupinu podporuje, není trestně odpovědným. Jedná se tedy o jednání zákonem dovolené, které vylučuje protiprávnost takového činu, který by byl jinak trestným.

Asi častějším paradigmatem bude situace v případě neoznámení trestného činu. Typickým příkladem je zpovědní tajemství. Dle ustanovení § 368 odstavce 3 trestního zákoníku nemá oznamovací povinnost duchovní registrované církve a náboženské společnosti s oprávněním k výkonu zvláštních práv, dozví-li se o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství. Zánik oznamovací povinnosti se vztahuje také na advokáty v souvislosti s výkonem advokacie a na osoby, které poskytují pomoc obětem trestných činů obchodování s lidmi.

To, co přípustné riziko s ostatními okolnostmi vylučujícími protiprávnost určitým způsobem spojuje, ale také je od nich odlišuje, je právě podstoupené riziko. V případě ostatních okolností, tedy krajní nouze, nutné obrany či oprávněného poškození zbraně pachatel úmyslně porušuje zájmy chráněné trestním zákoníkem, neboť ví, že těmto zájmům může svým jednáním uškodit a je s tím také srozuměn. Přípustné riziko se pak odlišuje tím, že daný subjekt ví, že jeho činností může vzniknout negativní následek, ale není s tím srozuměn, předpokládá, že se tak nestane, jedná v zájmu vyššího cíle. Konsekvencí je pak vznik nedbalostního jednání.

2. 3. 1. Krajní nouze

Krajní nouze je upravena v § 28 trestního zákoníku. Zákon ji definuje jako čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem. V případě krajní nouze se tedy odvrací přímo bezprostředně hrozící nebezpečí (podmínka přímosti), které není možné za daných okolností odvrátit jiným způsobem (podmínka subsidiarity), toto

nebezpečí hrozí zájmům chráněným zákonem a ten komu hrozí, není povinen jej snášet.

Obecně je nebezpečí definováno jako stav, při kterém hrozí porucha. Tato porucha může být vyvolána jak vlivem přírodních sil, jako je zemětřesení, záplavy či následný požár po úderu blesku, tak i člověkem. Nebezpečí musí reálně existovat a je nutno dodržet podmínku proporcionality, tedy že výsledný následek nesmí být škodlivější, resp. závažnější než ten, který původně hrozil.

Účelem krajní nouze je tedy dát možnost fyzickým a právnickým osobám, aby hájily zájmy chráněné trestním zákoníkem, ať už se tedy jedná o zájmy jejich vlastní či o zájmy jiných osob. Mezi tyto zájmy patří ochrana života a zdraví, majetku, lidské důstojnosti či osobnosti člověka a jeho soukromí.

Je nutno upozornit, že institut krajní nouze nelze aplikovat na osoby, které jsou povinny nebezpečí podle zvláštních právních předpisů snášet. Do této skupiny patří lékaři, hasiči, policisté a další osoby⁶.

2. 3. 2. Nutná obrana

Podmínky nutné obrany jsou stanoveny v § 29 trestního zákoníku. O nutnou obranu se jedná v situaci, kdy někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný trestním zákoníkem. Přitom postačuje, aby byl útok objektivně protiprávní. Opět se tedy jedná o zákonnou možnost ochrany objektu trestného činu. Svou koncepcí zajišťuje právo na sebeobranu.

V současné době velmi diskutované téma, které určitým způsobem odráží podmínky jednání v nutné obraně. Je jím článek 23 v Listině základních práv a svobod, který říká, že všichni „*občané mají právo postavit se na odpor proti každému, kdo by odstraňoval demokratický řád lidských práv a základních svobod, založený Listinou, jestliže činnost ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků jsou znemožněny*“. Z tohoto ustanovení vyplývá podstata institutu nutné obrany, tedy že stát dává svým občanům možnost hájit zájmy chráněné zákonem, neboť si uvědomuje, že nemůže být ubikvitní a nemůže tak skrze své orgány hájit veškeré porušování zájmů chráněných zákonem.

⁶ Epravo.cz. *Krajní nouze v trestním právu* [online]. 8. 7. 2015 [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/krajni-nouze-v-trestnim-pravu-98189.html>

Oproti krajní nouzi je v případě nutné obrany odvrácen útok, tedy nikoli nebezpečí, který přímo hrozí či již trvá. Takový útok musí být vždy protiprávní a obecně ho lze spatřovat jak v konání, tak i opomenutí. Není tak vyžadována zásada subsidiarity. Dalším rozdílem je i „oslabená“ zásada proporcionality, respektive na tuto zásadu není v případě nutné obrany kladen takový důraz jako u krajní nouze. Zákodárce jasně stanovuje, že obrana nesmí být zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Kompetentní k jednání v nutné obraně je v podstatě kdokoli. Stejně jako krajní nouze i nutná obrana je důvodem, který vylučuje protiprávnost činu a jeho společenskou škodlivost.

2. 3. 3. Svolení poškozeného

Svolení poškozeného je zajímavým institutem, který se v trestním zákoníku nachází od jeho novelizace v roce 2009⁷. Jeho úprava se nachází v § 30 trestního zákoníku. Spočívá v beztrestnosti pachatele, který jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy jsou činem dotčeny. Tento souhlas poškozeného musí být učiněn dobrovolně, určitě, vážně, srozumitelně a musí předcházet jednání osoby páčající čin jinak trestný nebo být učiněn alespoň současně s tímto jednáním.

Při stanovení podmínek svolení poškozeného se vychází z římské zásady Domitia Ulpiana *volenti non fit iniuria*. Díky ní mizí individuální objekt trestného činu, neboť je jen na daném subjektu, zda dá souhlas k tomu, aby někdo mohl zasahovat do jeho práv, samozřejmě v rámci pevně stanovených hranic – nesmí tím být dotčeno právo jiných osob či zájmy společnosti⁸. S tím úzce souvisí také vyřazení objektivní stránky u některých trestných činů. Typický příklad uvádí prof. Šámal ve svém komentáři k trestnímu zákoníku, jedná se např. o situace, kde je donucení vyloučeno v případě, že byl s jednáním dán poškozeným informovaný souhlas, učinil tak dobrovolně, určitě, vážně, souhlas lze považovat za souhlasný a poškozený k němu byl způsobilý.

Svolení poškozeného je, jak vyplývá z výše uvedeného, možné pouze u takových jednání, která zasahují do zájmů, o nichž může poškozený sám bez

⁷ Právní rádce. *Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb.* [online]. 21. 10. 2009n. l. [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: <https://pravnicradce.ihned.cz/c1-38730700-novy-trestni-zakonik-c-40-2009-sb>

⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 350. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-178-9.

omezení rozhodovat. V tom je spatřován základní rozdíl oproti přípustnému riziku. Laici si mohou tyto dva instituty snadno splést, ale základní rozdíl je v tom, že u přípustného rizika je k jeho uplatnění vyžadován společensky prospěšný cíl, svolení poškozeného se týká jeho osobních práv, o kterých může rozhodovat. Jeho absolutní vyloučení tedy připadá v úvahu u trestných činů proti životu a zdraví, ale také u některých trestných činů majetkových jako je například zneužívání vlastnictví a dalších činů.

V souvislosti se souhlasem poškozeného je nutno zmínit i problematiku tzv. presumovaného souhlasu. Je vyžadováno, aby svolení poškozeného bylo uděleno před, případně současně s jednáním osoby, která páchá čin jinak trestný. Určité odchýlení od tohoto nabízí právě presumovaný souhlas. Prof. Šámal v komentáři trestního zákoníku uvádí dvě podmínky, za kterých lze jednání pachatele považovat za beztrestné, jedná se o situace, kdy:

- a) lze důvodně předpokládat, že by vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům udělila oprávněná osoba souhlas,
- b) oprávněná osoba takový souhlas po spáchání činu udělí.⁹

2. 3. 4. Přípustné riziko

Věnuje se mu ustanovení § 31 trestního zákoníku. Trestnost spáchaného činu je vyloučena u toho, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které v době svého rozhodování o dalším postupu měl, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem. Míra rizika, tedy pravděpodobnosti negativního následku musí být vždy menší než pravděpodobnost společensky očekávaného výsledku. Přípustnému riziku se dále podrobněji věnuje tato diplomová práce.

2. 3. 5. Oprávněné použití zbraně

Tento institut je upraven v ustanovení § 32 trestního zákoníku a spočívá v oprávnění použít zbraň v mezích stanovených jiným právním předpisem.

⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 352. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-178-9.

Takovýmto předpisem bude nejčastěji zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, dále zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážci České republiky, zákon č. 154/1994 Sb., o bezpečnostní informační službě, ale také například zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii a další zákony. Může se jednat i o podzákonné právní předpisy, které však nesmí stanovit pro použití zbraně mírnější podmínky.

Oprávnění použít zbraň je tedy podrobněji upraveno v dílčích předpisech. Jako příklad lze uvést zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. V § 56 je uveden taxativní výčet případů, kdy je policista oprávněn použít zbraň. Tuto kompetenci je však nutno využít jen za podmínky, že by využití donucovacího prostředku bylo zjevně neúčelné. Protože život je zájem chráněný zákonem, je i policista povinen dbát nutné opatrnosti, neohrozit život jiných osob a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje.

3. Charakteristika přípustného rizika

Pojem riziko obecně znamená možnost, že s určitou pravděpodobností vznikne událost, kterou považujeme z bezpečnostního hlediska za nežádoucí¹⁰. Jedná se tedy o určité nebezpečí, hrozbu vzniku negativní události. Je určitým druhem nejistoty. Z pohledu trestního práva je tímto nebezpečím porušení či ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem.

Tato práce se věnuje přípustnému riziku vyskytujícímu se ve třech oblastech, a sice ve zdravotnictví, hospodářství a ve sportu. Určitá míra rizika však provází mnohem více oborů. Vždy, když je třeba vyzkoušet nové poznatky vědy v praxi v rámci společensky prospěšné činnosti či nové výrobky, je podstupováno určité riziko, vždy se může stát, že očekávaný kladný výsledek se stane ve skutečnosti negativním. Trestní zákoník k tomuto faktu přihlíží, a proto stanovuje podmínky přípustného rizika, které má za následek vyloučení protiprávnosti činu, který by byl jinak trestný.

Je třeba důsledně odlišit krajní nouzi od přípustného rizika. Dle komentářové literatury je přípustné riziko ve vztahu ke krajní nouzi v poměru speciálním. První rozdíl je možné spatřovat v otázce subsidiarity. V případě krajní nouze je třeba tohoto institutu využít, když nelze nebezpečí odvrátit jinak, kdežto přípustné riziko se využije v situaci, kdy není možné dosáhnout společensky prospěšného výsledku jiným způsobem.

Subjekt jednající v krajní nouzi může být v podstatě kdokoli, tedy jakákoli fyzická či právnická osoba. Naproti tomu u přípustného rizika je vyžadováno jednání *lege artis*, dotyčná osoba se podrobuje riziku v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce.

Další rozdíl je možno spatřovat také ve stupni hrozícího nebezpečí. U krajní nouze je odvráceno přímo bezprostředně hrozící nebezpečí, které tu je v dané situaci. Podstata přípustného rizika spočívá v možnosti vzniku negativního následku. Je očekáváno dosažení určitého žádoucího následku, ale existuje zde

¹⁰ Ministerstvo vnitra České republiky. *Pojmy: Riziko* [online]. 2020 [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/riziko.aspx>

hrozba opačného výsledku. Nebezpečí tak v případě přípustného rizika není akutní.

Další okolností vylučující protiprávnost trestného činu, která s tímto institutem úzce souvisí je svolení poškozeného. Základním rozdílem mezi přípustným rizikem a svolením poškozeného je v tom, že u svolení poškozeného rozhoduje, resp. disponuje subjekt se svými dispozitivními právy, kdežto u přípustného rizika je vždy sledován společensky prospěšný cíl, ne tedy cíl jednotlivce. Z uvedeného vyplývá i rozdílnost v osobě subjektu. U přípustného rizika je vyžadován speciální subjekt, který vykonává činnost v rámci svého povolání, zaměstnání nebo funkce, naproti tomu u svolení poškozeného tato podmínka vyžadována není.

Přípustné riziko bylo do trestního zákoníku zavedeno jeho novelizací v roce 2009 zákonem č. 40/2009 Sb., trestním zákoníkem. Stojí za zmínku, že spolu s ním byla do českého právního řádu zavedena také další nová okolnost vylučující protiprávnost, a tou bylo svolení poškozeného. Doktrína však přípustné riziko znala ještě před rekonstrukcí práva.

Přípustné riziko je postaveno na několika základních rysech. Jak je již výše nastíněno, aby se jednalo o přípustné riziko, je třeba splnit kumulativně následující předpoklady:

- dotyčná osoba musí jednat v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které má v době rozhodování o dalším postupu,
- činnost, která obnáší určité riziko, musí být vykonávána v rámci zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce,
- tato činnost musí být společensky prospěšná,
- při výkonu této činnosti dochází k ohrožení či dokonce porušení zájmu chráněného trestním zákoníkem,
- podstatným znakem také je, že společensky prospěšného cíle nelze dosáhnout jinak.

Jednání v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které má dotyčná osoba v době rozhodování. Především v medicíně je velmi často diskutovaným tématem pojem *lege artis*, který tuto podmínku vystihuje. V praxi je pak posuzováno, zda obviněný skutečně postupoval v souladu se získanými

informacemi, které měl mít v době konání činu. Asi prvním příkladem, který snad každého napadne je postup lékařů v rámci léčby pacienta. Lékaři jsou povinni postupovat v průběhu léčení v souladu s dosud zjištěnými poznatky o způsobu léčby dané nemoci, ale také s dostupnými prostředky, které jim lékařské zařízení nabízí. Nepůjde však jen o příklady ze života lékařů. Stejně podmínky se vztahují také na sportovce. Známým vzorem je případ odpovědnosti horolezce, kdy došlo ke zranění druhé osoby, která slaňovala. Zkušený horolezec nejednal v souladu s dostupnými informacemi, které v dané době musel mít, nepostupoval podle metodiky Českého horolezeckého svazu. Tomuto příkladu se podrobněji věnuje kapitola zaměřená na přípustné riziko ve sportu.

Druhý bod se věnuje podmínce speciality subjektu. Je vyžadováno, aby subjekt podstupoval riziko v rámci svého povolání, zaměstnání, postavení či funkce. Zároveň se musí jednat o činnost dovolenou. Striktnost vymezení subjektu přípustného rizika je logická z několika důvodů. Při výkonu této okolnosti vylučující protiprávnost dochází k porušení zájmu chráněného trestním zákonem. Riziko, o které se v rámci této činnosti jedná, je logicky dosti veliké a má i nemalý dopad na ostatní osoby. Ten, kdo o podstoupení tohoto rizika rozhoduje by měl proto mít určitou zodpovědnost, je třeba, aby oplýval nabitými znalostmi, na základě kterých by mohl reálně rozhodnout, zda je nutné dané riziko s vidinou nejistého výsledku podstupovat.

Třetí bod stanovuje, že činnost musí být společensky prospěšná. Úzce souvisí s předchozím odstavcem. V situaci, kdy je podstupováno tak velké riziko, které může mít negativní dopad na ostatní (ačkoli to není předpokládáno ani to není cílem činnosti), je nutné, aby dané jednání sledovalo společensky prospěšný cíl, který by tak převážil případný negativní výsledek. Příklady takového společenského prospěchu uvádí Jelínek ve své učebnici na ukázce z oblasti ekonomiky. Jedná se například o rozvoj výroby, odvrácení hrozící škody, ale i o riziko obchodního neúspěchu.¹¹

Podmínka subsidiarity rizika znamená, že k riziku lze přistoupit až v případě, kde jiná možnost dosažení společensky prospěšného výsledku neexistuje. Výjimkou může být situace, kdy dosažení cíle by bylo možné jiným

¹¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017, s. 272. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3.

způsobem, ale s nepoměrně vysokými náklady či za dlouhou dobu. Zároveň je třeba vyloučit zbytečná rizika.¹²

Přestože bychom jednali za kumulativního splnění podmínek přípustného rizika, mohlo by se stát, že by se nepodařilo dosáhnout očekávaného výsledku a způsobený následek by byl ještě závažnější. Stále by se jednalo o činnost vykonávanou v mezích přípustného rizika, neboť se dle komentářové literatury nepoměřuje následek očekávaný s tím, který nastal, nýbrž míra rizika ve vztahu k výsledku, k němuž riziko směřuje. Vždy je třeba situaci posuzovat objektivně v rámci zásady proporcionality rizika a výsledku. Nesmí se tak stát, že riziková činnost bude předpokládat kladné výsledky, ale zároveň hrozí katastrofální nenapravitelné následky.¹³

¹² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017, s. 428. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3.

¹³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017, s. 430. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3.

4. Historický vývoj přípustného rizika

Přípustné riziko se v českém právním řádu vyskytuje od roku 2009, jak je již uvedeno v předešlých kapitolách. Nelze tedy v jeho souvislosti mluvit o dlouhém historickém vývoji. Od jeho vzniku, resp. uzákonění, již bylo vydáno nepřeberné množství soudních rozhodnutí, která pomáhají stanovovat meze tohoto institutu. Tato kapitola se však věnuje jeho historickému vývoji, proto je zaměřena na instituty, které určitým způsobem byly předzvěstí zrodu přípustného rizika jako další okolnosti vylučující protiprávnost trestného činu.

Počátky geneze přípustného rizika spatřuje mnoho autorů v knize *O formách trestné viny a jich úpravě zákonné* od autora Augusta Miříčka, který ji vydal v roce 1902. Prof. August Miříčka je považován za zakladatele trestní nauky v českých zemích, byl profesorem trestního práva a děkanem na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. S jeho názorem se plně ztotožňuji. Miříčka ve své knize jako první upozorňuje na existenci určitého rizika. Toto riziko nazývá nebezpečím. Neurčitost pojmu vysvětluje v definici, že „*pojmu toho užívá, jak známo, právo pozitivné v četných oněch případech, kde nechtějíc teprve vyčkávali, až snad porušení statků právních nastane, již samo jich ohrožení, jich uvedení v nebezpečí za trestné prohlašuje*“¹⁴. Jak vyplývá z této formulace, za trestné byly označeny situace, kdy daný subjekt svým jednáním vyvolal možnost vzniku negativního následku, ačkoli nebylo jasně dáno, že takovýto výsledek nastane. Již samotné ohrožení však trestnost nevylučuje. O tom, že hrozí vznik nebezpečí, musel být pachatel činu obeznámen již v době konání činnosti.

Miříčka pak nalézá shodu rozdílných tvrzení na tuto problematiku v tom, že podstata nebezpečí tkví právě v možnosti škodlivého výsledku. Sám uvádí, že pojem nebezpečí se neutvořil prostřednictvím práva trestního, ale byl převzat ze skutečného života. Lidé na nebezpečí nahlížejí jako na *možnost nějaké škodlivé změny vnější*, jde tedy o *možnost škodlivého výsledku činu*¹⁵. Udává, že není důležitý stupeň možnosti škodlivého následku pro vznik nebezpečí, ale podstatné

¹⁴ MIŘIČKA, August. *O formách trestné viny a jich úpravě zákonné*. V Praze: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1891 – 1919, 1902, s. 111.

¹⁵ MIŘIČKA, August. *O formách trestné viny a jich úpravě zákonné*. V Praze: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1891 – 1919, 1902, s. 114.

je, jaký stupeň možnosti vzniku škodlivého následku je třeba k tomu, aby tato možnost, resp. nebezpečí, mohlo být považováno za trestněprávní.

Ve své knize se snaží najít určitou hranici mezi nebezpečím, které je do jisté míry normální, dovolené a nebezpečím, které tuto hranici již překračuje a stává se z něj tak nebezpečí nadnormální, nedovolené či bezprávní.

Dle mého názoru je jeho pohled na danou problematiku velkým přínosem pro tehdejší právo. Snad jako první autor se snaží nalézt rozdílnost mezi určitými stupni rizika, resp. nebezpečí, jak bylo tehdy riziko označováno. Je správné, že malá nebezpečí nespádají do problematiky trestnosti, neboť ani jejich následky nemohou být tak škodlivé. Vhodné tedy je odlišovat jednotlivé stupně nebezpečí v konkrétních situacích. Nebezpečí pokládal za tím větší, čím větší hodnotu měl ohrožený statek, čím větší byl rozsah hrozící poruchy a čím větší byla možnost takové poruchy.

Zajímavý je také jeho koeficient výpočtu nebezpečí. Tento koeficient pak odměřoval na stupnici sociálnosti účelu činu. V případě, že je koeficient nebezpečí vyšší než stupeň sociálnosti účelu, jednalo by se o nadnormální nebezpečí. „*Stupeň sociálnosti účelu činu je zároveň normálem pro dovolené nebezpečí.*“¹⁶ Tuto otázku osvětlil na typickém příkladě, který by se dal použít i dnes. Jedná se o beztrestnost hasičů přijíždějících k požáru v porovnání s rychlou jízdou ostatních účastníků silničního provozu.

Dalším autorem, kterého je třeba v souvislosti s počátky přípustného rizika zmínit, je Jiří Nezkusil. Ve své knize *Československé trestní právo* navázal na myšlenku, že je třeba vyloučit protiprávnost u případů, které jsou společensky prospěšné. Zmiňuje také podmínku subsidiarity (společensky prospěšného cíle nelze dosáhnout jinak) a proporcionality (výsledný následek nesmí být škodlivější, resp. závažnější než ten, který původně hrozil) a nutnost přihlídnout k dosud zjištěným poznatkům vědy, tedy jako uvádí dnešní právní úprava přípustného rizika „*v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi*“¹⁷.

¹⁶ MIŘIČKA, August. *O formách trestné viny a jich úpravě zákonně*. V Praze: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1891 – 1919, 1902, s. 118.

¹⁷ NEZKUSIL, Jiří. *Československé trestní právo*. 3. dopl. a částečně přeprac. vyd. Praha: Orbis, 1976.

Prof. Vladimír Solnař byl českým právníkem a profesorem trestního práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Vydal mnoho publikací zabývajících se touto problematikou a pro oblast trestního práva má velký význam. Ve své knize *Základy trestní odpovědnosti* v kapitole *Důvody vyloučené protiprávnosti (nebezpečnost činu pro společnost)* definoval případy, ve kterých byla vyloučena protiprávnost činu. Řadil mezi ně závazný rozkaz, oprávněné použití zbraně, úkony v trestním a exekučním řízení apod., krajní nouzi, nutnou obranu, lékařský zákrok a svolení poškozeného. Některé instituty jsou doslovně uvedeny i v současném trestním zákoníku.

Trestní protiprávnost je podle něj „*formálním výrazem nebezpečnosti činu pro společnost a splývá s jeho trestností*“¹⁸. Jako důvod vyloučení protiprávnosti uvádí nedostatek nebezpečnosti činu pro společnost. Pro hlavní téma této práce je důležité, že mezi důvody vyloučené protiprávnosti zařadil také lékařský zákrok, v případě, že je proveden *lege artis*. Ve stanovených podmínkách legálnosti lékařského zákroku lze spatřovat podmínky přípustného rizika, když říká, že protiprávnost činu je vyloučena „*za předpokladu splnění pregnantně vymezených podmínek, kdy zákrok provádí oprávněná osoba způsobem odpovídajícím současným poznatkům lékařské vědy, se souhlasem pacienta a v souladu s léčebným záměrem*“¹⁹. Vidíme zde prvky přípustného rizika, kdy jedná speciální subjekt v rámci svého povolání, zaměstnání nebo funkce v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které v době svého rozhodování měl.

Trestní zákoník č. 140/1961 Sb. upravoval v hlavě druhé konkrétně v § 13 až 15 jen tři okolnosti vylučující protiprávnost činu. Jednalo se o nutnou obranu, krajní nouzi a oprávněné použití zbraně. Zcela tak chybělo svolení poškozeného a přípustné riziko. Také samotná zákonná definice těchto institutů byla poněkud stručnější, než jak ji zná současný trestní zákoník č. 40/2009 Sb. Některé trestné činy ve staré zákonné úpravě přihlížely ke stupni společenské nebezpečnosti trestného činu, příkladem může být trest vyhoštění,

¹⁸ SOLNAŘ, Vladimír, HAVLÍČEK, Karel, ed. *Základy trestní odpovědnosti: systém českého trestního práva*. Vyd. 1., (Jako Základy trestní odpovědnosti vyd. 2.). Praha: Orac, 2003, s. 126. ISBN 80-86199-74-6.

¹⁹ SOLNAŘ, Vladimír, HAVLÍČEK, Karel, ed. *Základy trestní odpovědnosti: systém českého trestního práva*. Vyd. 1., (Jako Základy trestní odpovědnosti vyd. 2.). Praha: Orac, 2003, s. 158. ISBN 80-86199-74-6.

který byl upraven v § 57. Soudy tak musely v řadě sporů opírat svá rozhodnutí jen o ostatní soudní rozhodnutí v souladu se zásadou legitimního očekávání.

Až tedy novým trestním zákoníkem došlo k uzákonění dalších dvou nových okolností vylučujících protiprávnost činu včetně přípustného rizika. Instituty byly zařazeny do samostatné hlavy třetí tohoto zákona.

5. Přípustné riziko v oblasti zdravotnictví

S rizikem ve zdravotnictví si určitě mnoho lidí dokáže představit nepřeborné množství příkladů, které s tímto tématem souvisí. Lékaři podstupují riziko negativního výsledku každý pracovní den. Nebezpečí poskytnutí zdravotnické péče je spojováno s mnoha činnostmi, jedná se například o operace, darování krve a jiných orgánů, transplantace orgánů, lékařské zásahy do lidské reprodukce, ale také složitější témata z nichž lze jmenovat přínosy genetiky, resuscitaci, ale také otázku smrti a s tím spojená problematika euthanasie.

Tato kapitola bude zaměřená na právní zakotvení záležitostí zdravotnictví, přiblíží trestní odpovědnost zdravotnických pracovníků a v neposlední části se bude věnovat také významu přípustného rizika ve zdravotnictví.

5. 1. Právní zakotvení

Právo, které se zabývá zdravotnictvím má několik synonym. Nazývá se medicínským právem, zdravotnickým právem či právem zdravotním. V této práci se bude užívat označení zdravotnické právo. V české republice není chápáno jako samostatné právní odvětví a zahrnuje v sobě tak normy i z ostatních oblastí práva. Dotýká se ho správní právo či trestní právo, ale také právo občanské, pracovní a můžeme v něm spatřovat i prvky práva mezinárodního. Profesorka Císařová ve své knize uvádí, že zdravotnické právo je v podmínkách českého právního řádu považováno za odvětví správního práva a práva občanského, avšak nevyklučuje ani použití dalších právních oborů na problematiku zdravotnického práva²⁰. Rozlišuje mezi lékařským právem a zdravotnickým právem. První oblast má za cíl ucelovat spojitost právních a etických vztahů mezi lékařem, pacientem a společností. Druhý obor se zabývá regulací vztahů při poskytování léčebné péče, a stejně tak i ostatními právními vztahy, které souvisí se zákonem zaručenou péčí o zdraví.

²⁰ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Olga SOVOVÁ a KOL. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004, c2000, s. 12. Studijní texty (Orac). ISBN 80-86199-75-4.

Na úvod je nutno si říci, kde je upraveno právo člověka na život. Alfou a omegou je zajisté usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. Listina základních práv a svobod v hlavě druhé upravuje lidská práva a základní svobody. Pro oblast zdravotnictví je nejdůležitější článek 6, který říká:

- (1) Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.*
- (2) Nikdo nesmí být zbaven života.*
- (3) Trest smrti se nepřipouští.*
- (4) Porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.*

Jak vyplývá z odstavce 1, lékaři jsou ze zákona povinni zachraňovat každý lidský život. Zákonem chráněný je i lidský život ještě před narozením, tedy lidský plod. Je velmi diskutovaným tématem, od kdy je lidský plod chráněn. Dle zákona č. 66/1986 Sb., o umělém přerušení těhotenství lze těhotenství přerušit, požádá-li o to písemně daná žena, nejdéle do dvanácti týdnů těhotenství, jak stanovuje § 4. Z uvedeného tedy vyplývá, že po uplynutí této doby je již plod, jakožto lidský život, chráněn zákonem a nelze tak umělé těhotenství přerušit. Výjimkou je ohrožení života matky nebo dosud nenarozeného dítěte. Do opozice se staví zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotnických službách. V § 82 tohoto zákona je stanoveno, že plodem po potratu se rozumí plod, jehož hmotnost je nižší než 500 g a v případě, že ji nelze zjistit, tak pokud je těhotenství ženy kratší než 22 týdnů. Literatura pak tento plod označuje za biologický materiál. Nasciturus, tedy dosud nenarozené dítě, by podle tohoto zákona bylo chráněno až od 22. týdne. Současné zdravotnictví se ztotožňuje s druhým zákonem, tedy podmínkou váhy 500 g nebo počtem 22 týdnů.

Pro otázku přípustného rizika, resp. jeho aplikaci v oblasti zdravotnictví, je zásadní zejména ustanovení odstavce 4 článku 6 Listiny základních práv a svobod. Článek jasně odkazuje na beztrestnost pachatele stanovenou v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., konkrétně v hlavě třetí. Umožňuje aplikovat okolnosti vylučující protiprávnost na tuto problematiku v mezích stanovených jednotlivými instituty. Avšak pozor, stále platí, že nikdo nesmí být zbaven života, i kdyby s tím souhlasil.

V prostředí českého právního řádu je život chráněný zákonem a tuto skutečnost nelze opomenout.

Se zaměřením na hlavní téma této práce nebude věnována bližší pozornost ostatním okolnostem vylučujícím protiprávnost činu. Přípustné riziko dává při kumulativním splnění jeho podmínek právě prostor k uplatnění odstavce 4 článku 6 Listiny základních práv a svobod. Při podrobném rozebrání zákonné dikce tohoto institutu, lze ověřit jeho použití:

- „*Trestný čin nespáchá, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání*“ – za soulad s dosaženým stavem poznání lze v případě lékařů považovat jejich vzdělání a nutné atestace potřebné k výkonu lékařské činnosti, včetně metodiky České lékařské komory a dosud zjištěných poznatků,
- „*a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu*“ – je nutné, aby lékaři provedly dostatečný počet vyšetření k potřebnému osvětlení problému,
- „*vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce*“ – tuto část asi není potřeba více rozebírat, na uváděném příkladu pracovníků z oblasti medicíny je jasné, že lékaři vykonávají jednotlivé dílčí činnosti v rámci svého povolání,
- „*společensky prospěšnou činnost*“ – o společensky prospěšnou činnost se může jednat v případě potřeby vyzkoušení nového léku, tato skutečnost je v současné době velmi aktuální a určitě je v zájmu celé společnosti, aby se na např. určitý nový virus našla vakcína, která by dokázala ochránit celou společnost, resp. každého z nás,
- „*kteřou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem*“ – jak bylo již vysvětleno v úvodu této práce, zájem chráněný trestním zákonem může být zdraví, život, majetek, osobní svoboda nebo i domovní svoboda, v konkrétním příkladě, který je zde rozebírán, se bude nejčastěji jednat o zdraví osob, nesmí však jít o zakázané pokusy na lidech, dotyční jedinci musí být předem srozumitelně obeznámeni s rizikem, jaké dobrovolně podstupují, nesmí být k takovému souhlasu donuceni a důležité je, že tak musí učinit ještě před samotným zahájením činnosti (např. testování nového léku),
- „*nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak*“ – každému jsou určité známé pokusy na zvířatech, proti kterým ochránci zvířat bojují,

avšak v určitých případech je téměř nutností vyzkoušet účinnost např. léku také na lidech, vždy však v souladu se zákonem a v jeho mezích.

V návaznosti na výše uvedeným je také nutné zmínit zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Konkrétně se jedná o ustanovení § 91 a následující. V tomto právním předpise se jasně stanovuje, že člověk je nedotknutelný. Tato zásada se nevztahuje jen na člověka živého, ale chrání ho i po jeho smrti. Zákon zakotvuje vyloučení zásahu do integrity člověka bez jeho souhlasu a nutnost splnění určitých podmínek při udělování takového souhlasu. Jde o potřebu vysvětlit dotyčnému, proč je daný zákrok důležitý, a to jasně a srozumitelně, tak aby to pochopil, uvést v čem zákrok spočívá, včetně očekávaných následků a možných rizik, souhlas musí být udělen jasně, svobodně a vědomě.

V souvislosti s právní úpravou přípustného rizika ve zdravotnictví nelze vynechat ani Úmluvu o lidských právech a biomedicíně. Česká republika je jí vázána od 1. 10. 2001. Kromě rovnosti dostupné zdravotní péče je v této Úmluvě opět zakotven právní rámec udělovaného souhlasu v případě zákroku v oblasti péče o zdraví. S přípustným rizikem v oblasti zdravotnictví úzce souvisí článek 16, který je pro jeho lepší pochopení vhodné citovat:

„Vědecký výzkum na člověku lze provádět pouze tehdy, pokud jsou splněny všechny následující podmínky:

- i) k výzkumu na člověku neexistuje žádná alternativní srovnatelného účinku;*
- ii) rizika výzkumu, kterým by mohla být vystavena dotyčná osoba, nejsou neúměrně vysoká vzhledem k možnému prospěchu z výzkumu;*
- iii) výzkumný projekt byl schválen příslušným orgánem po nezávislém posouzení jeho vědeckého přínosu včetně zhodnocení významu cíle výzkumu a multidisciplinárního posouzení jeho etické přijatelnosti;*
- iv) osoby zapojené do výzkumu byly informovány o svých právech a zárukách, které zákon stanoví na jejich ochranu;*
- v) nezbytný souhlas podle článku 5²¹ byl dán výslovně, konkrétně a je zdokumentován. Takový souhlas lze kdykoliv svobodně odvolat.“*

²¹ Obecné pravidlo – jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. Tato osoba musí být předem

Jak je patrné z výše uvedeného, na souhlas člověka s případným vědeckým zákrokem, kdy má být dosaženo určitého společensky prospěšného cíle, kterého nelze dosáhnout jinak, je kladen velký důraz a možnost ohrozit či porušit zájem chráněný trestním zákoníkem v mezích beztrestnosti, kterou přípustné riziko nabízí, zákon přísně střeží. Tomuto je nadřazen fakt, že v podmínkách českého právního řádu nelze člověka s jeho souhlasem zbavit života. Pokud bude případné ublížení na zdraví nevyhnutelné, vždy musí být splněny kumulativně všechny podmínky přípustného rizika. Účelem přípustného rizika však není vědomé ublížení na zdraví, jak by se mohlo zdát. Předpokládá se vždy výsledek méně závažný, než jaký by hrozil. Je vědomá možnost vzniku určitého negativního následku, ale určitě není cílem dané činnosti.

Nyní se může zdát, že rozdíl mezi přípustným rizikem a druhou v roce 2009 nově uzákoněnou okolností vylučující protiprávnost – svolením poškozeného – není až takový rozdíl. Omyl je však pravdou. Jak ze samotného názvu vyplývá, svolení poškozeného je tzv. v rukou té dané osoby, která rozhoduje o svých vlastních dispozitivních právech. Nikoli v rámci společensky prospěšného cíle jako je tomu u přípustného rizika. Na přípustné riziko odkazuje také profesorka Císařová ve své knize, *„lékař sice ani dnes neodpovídá za výsledek, odpovídá však za řádné konání, tedy správné využití těchto schopností a znalostí, které má nebo je povinen mít“*.

Za zmínku stojí také článek 10 této Úmluvy. Upravuje povinnost lékařské mlčenlivosti a právo pacienta na sdělení o jeho zdravotním stavu, když říká, že každý má právo na ochranu soukromí ve vztahu k informacím o svém zdraví a každý je oprávněn znát všechny informace, které jsou o jeho zdravotním stavu shromažďovány.

Profesorka Císařová určitý problém této úpravy spatřuje ve skutečnosti, že česká právní úprava poskytuje pacientům méně práv než Úmluva. V návaznosti na článek 10 Ústavy České republiky však tento problém není podstatný, neboť dle tohoto ustanovení mají vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dle článku 49 Ústavy Parlament souhlas a Česká republika je jimi tak vázána, aplikační přednost před zákony v případě jejich odlišné úpravy.

řádně informována o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích. Dotčená osoba může kdykoli svobodně svůj souhlas odvolat.

Významné postavení v tomto „chaotickém světě“ plném různých předpisů představují medicínské standardy. Představují tak určitou stabilitu, jistotu, podle jakých pravidel v konkrétních případech postupovat. Stávají se jakýmsi obecně závazným předpisem. Zveřejňuje je Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně na svých stránkách. Každá analýza obsahuje definici a vymezení nemoci, její hlavní příznaky, léčebný postup, případně postup při první pomoci či prevenci.

5. 2. Trestní odpovědnost lékařů a dalších zdravotnických pracovníků

Je nutné si uvědomit, že lékaři při svém povolání neodpovídají, nejsou zavázáni k dosažení kladného výsledku, jinak řečeno nejsou povinni pacienta za každou cenu uzdravit, resp. vyléčit. Jejich závazek spočívá ve skutečnosti, že odpovídají za to, aby při postupu léčení dodrželi všechna pravidla lékařské vědy, aby postupovali s plnou odpovědností, šetrností a opatrností, které vyžaduje lékařské povolání²².

Jak je uvedeno výše, zdravotnické právo není uceleným systémem právních norem, ale zahrnuje velké množství různých právních odvětví, přestože je řazeno převážně k právu správnímu. Do tohoto zasahují ještě etická pravidla, kterými jsou lékaři také vázáni. Při zmínce těchto pravidel nelze vynechat tolik známou Hippokratovu přísahu, lze v ní spatřovat určité prvky podmínek přípustného rizika. Zdravotnické pracovníky zavazuje k tomu, aby lékařské úkony konali v zájmu a ve prospěch nemocného dle svých schopností a svého úsudku (je možno přirovnat k definici „v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu“), dále se mají zdravotníci doslovně *vystříhat všeho, co by bylo ke škodě a co by nebylo správné* a nelze ani vynechat zásadu, že nikomu nepodají smrtící prostředek, ani kdyby o to byli požádáni ani nebudou nikomu radit jak zemřít²³. Zde je jasně vidět, že lidský život byl určitým způsobem chráněn už za doby vzniku Hippokratovy přísahy, přestože zavazovala jen lékaře. Jsou zde i prvky dnes aplikované zásady, která je ústavně zakotvena, a sice že nikdo nesmí být zbaven života, i kdyby o to

²² HRIB, Nikolaj. *Kriminalistika a zdravotnictví*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 59. ISBN 978-80-7380-269-1.

²³ Úspěšná léčba. *Hippokratova přísaha a Etický kodex České lékařské komory* [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: <https://www.uspesna-lecba.cz/nemoci-a-jejich-leceni/hipokratova-prisaha/>

požádal a jak vyplývá z trestního zákoníku, nikdo nesmí druhého nabádat k tomu, aby zemřel.

Při hodnocení trestní odpovědnosti zdravotnických pracovníků je třeba pro případy posuzování, zda v konkrétní situaci došlo k naplnění podmínek přípustného rizika, vždy přihlížet k tomu, jestli lékařský posudek adekvátně vycházel z údajů, které zjistil a zjistit mohl. Je nutné zjistit, zda lékař skutečně využil všechny poznatky, které měl v dané době reálně k dispozici, zde nebyla vhodnější metodika, lepší postup v daném zákroku, modernější způsob léčby apod. Hrib ve své knize uvádí tři možné situace, do kterých se může lékař při výkonu svého povolání dostat:

- lékař se řídí nesprávnými údaji, jež mu právně způsobilý pacient poskytl – v této situaci nebude trestně odpovědný, jestliže nic nenasvědčovalo tomu, že by se mohlo jednat o jiného pacienta a nebyl tak důvod prověřit kredibilitu poskytnutých údajů, chybí zde institut zavinění,
- druhý případ se týká situace, kdy lékař, který se řídil nesprávnými údaji poskytnutými pacientem, mohl a měl zjistit jejich nesprávnost, bylo to například zjevné z příznaků, které pacient uvedl a v takovém případě se na následku spolupodílí lékař s pacientem,
- třetí situace popisuje jednání lékaře, který se nepokusil zjistit okolnosti nemoci, jež mohly mít na stanovení výsledné diagnózy vliv, lékař tak učinit mohl a měl, a proto za vzniklý negativní následek ponese plnou odpovědnost jen on.²⁴

V případě pochybení lékaře je pak posuzován kauzální nexus mezi pochybením zdravotníka a následkem, který z tohoto pochybení vznikl. Základem je postup *de lege artis* a důležité je, zda dané selhání mělo či nemělo určitý vliv na zdraví pacienta, či snad dokonce jeho smrt. Hrib ve své knize uvádí, že je doporučováno podrobné zkoumání zdravotnického pracovníka, který se stal podezřelým tak, aby byla objasněna i příčina, která vedla k profesnímu pochybení po subjektivní stránce.²⁵

²⁴ HRIB, Nikolaj. *Kriminalistika a zdravotnictví*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 63. ISBN 978-80-7380-269-1.

²⁵ HRIB, Nikolaj. *Kriminalistika a zdravotnictví*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 95. ISBN 978-80-7380-269-1.

5. 2. 1. Lege artis jako alfa a omega posuzování trestní odpovědnosti lékařů

Dle Macha je *lege artis* odborně správný postup lékaře.²⁶ Tuto skutečnost posuzuje soudní znalec. Opakem je postup *non lege artis*, tedy nesprávný odborný postup. Někdy bývá tento pojem vykládán jako „podle pravidel umění lékařského“. Jinými slovy znamená, že zdravotníci by měli poskytovat zdravotní služby v souladu s dosaženým stupněm poznání na náležité odborné úrovni. Dle zákona o zdravotních službách je takovouto odbornou úrovní „*poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta, s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti*“. Jedná se i o naplnění jedné podmínky přípustného rizika, a sice o postup v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu. Právě to je podstatou postupu *lege artis*. V souvislosti s touto problematikou je vhodné zmínit judikát, který se právě touto tématikou zabýval. Jedná se o soudní rozhodnutí Nejvyššího soudu se spisovou značkou 7 Tdo 219/2005.

V daném soudním sporu byli obviněni a následně i odsouzeni dva lékaři za trestný čin ublížení na zdraví dle ještě starého trestního zákoníku. Lékaři chybovali v porodu, a i následné resuscitaci dítěte, které následkem těžkého asfyktického syndromu²⁷ zemřelo.

V rozhodnutí soud opětovně připomenul, že za jednání *non lege artis* je třeba považovat činnost lékaře, který při výkonu svého povolání nedodrží rámec pravidel vědy a medicínských způsobů, a to v mezích daných rozsahem svých úkolů podle pracovního zařazení i konkrétních podmínek a objektivních možností.

Podstatné pro problematiku trestní odpovědnosti zdravotnických pracovníků je, že soud konstatoval, že chyba v diagnóze sama o sobě ještě nemusí mít charakter nedbalosti ani jednání *non lege artis*. Vznik trestněprávní odpovědnosti je proto třeba dovodit z následujících podmínek:

- 1) jednání musí být v rozporu s povinnostmi lékaře poskytovat účelnou a hodnotnou péči,
- 2) jednání musí být lékařem zaviněné nejméně z nedbalosti,
- 3) následek relevantní z pohledu trestního práva musí být v příčinné souvislosti s tímto jednáním.

²⁶ MACH, Jan. *Lékař a právo: praktická příručka pro lékaře a zdravotníky*. Praha: Grada, 2010, s. 14. ISBN 978-80-247-3683-9.

²⁷ Porucha dýchání novorozence po porodu, následkem vznikají i neurologická poškození.

Aby se tedy jednalo o postup *lege artis*, je třeba, aby lékaři postupovali v souladu s Etickým kodexem České lékařské komory, již výše zmíněné Úmluvy o lidských právech a biomedicíně, je třeba používat zjištěné poznatky uvedené v literatuře, postupovat v souladu s rozhodnutími soudu, v souladu s medicínskými standardy České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně, které dávají zdravotnickým pracovníkům určitý pevný relevantní základ, o který se mohou opřít v rozhodování o dalším postupu léčby. Nelze však vynechat i nepřehrné množství vyhlášek a zákonů České republiky. Asi za nejdůležitější lze pokládat zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, dále do této skupiny spadají zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, vyhláška č. 79/2013 Sb., o pracovnělékařských službách a některých druzích posudkové péče, spadají sem i vyhlášky o zdravotní způsobilosti k výkonu vojenské činné služby či ke službě v bezpečnostních sborech a bylo by možné vyjmenovat ještě mnoho dalších právních předpisů, které se na problematiku lékařů a zdravotnických pracovníků vztahují.

5. 3. Odraz přípustného rizika ve zdravotnictví

Po přečtení zákonné definice přípustného rizika si snad každý okamžitě vybaví příklady z oblasti zdravotnictví. Je to obor, který se s riziky potýká neustále. Není snad lékařská činnost, při které by zdravotničtí pracovníci nevydávali riskantní rozhodnutí a mnohdy doslova nehazardovali s nejdůležitějším zájmem chráněným trestním zákoníkem, tedy se zdravím a životy lidí. Tento fakt je zároveň i naplněním jedné z podmínek přípustného rizika, a to výkon společensky prospěšné činnosti. Ústavně zakotvená ochrana života a zdraví je společensky prospěšný cíl.

Nikdy si však nemohou být jistí kladným výsledkem. I obyčejná rutinní operace může skončit pozdější smrtí operovaného, ačkoli by samotná operace proběhla bez případných komplikací. Pokud by během operace lékaři postupovali v souladu dosaženým stavem poznání a informacemi, které měli v době svého rozhodování o dalším postupu, postupovali by v souladu s metodikou České

lékařské komory, tedy jednali by *lege artis*, nebyli by za případnou pozdější smrt pacienta trestně odpovědní.

Asi nejvíce diskutovaným tématem v současné době je zkráceně laicky řečeno „otestování nových produktů na lidech“, resp. testování nových léčiv a jejich účinek na lidský organismus. V úvodu této kapitoly byla zmíněna Úmluva o lidských právech a biomedicíně, která se na tuto otázku vztahuje, proto bude nyní pozornost zaměřena k české právní úpravě.

Základem je zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách. Zkoušení nových poznatků vědy na živém člověku se věnuje v samostatné hlavě třetí označené jako Ověřování nových postupů použitím metody, která dosud nebyla klinické praxi na živém člověku zavedena. Ustanovení § 34 obsahuje podmínku dostatečné informovanosti pacienta (případně jeho zákonného zástupce) o nezavedené metodě. Podrobně jsou zde uvedeny jednotlivé body, které je nutno pacientovi ještě před udělením souhlasu sdělit. Nezavedenou metodu je nutné nejdříve ověřit a schválit ministerstvem. Naplněním podmínek pro ověřování nezavedené metody a podmínek přípustného rizika je vyloučena protiprávnost takového činu, který by byl jinak činem trestným. Tato skutečnost však nevyklučuje odpovědnost za škodu způsobenou na zdraví podanou dle civilní žaloby.

Zde je vhodné zmínit, že stále mnoho lidí, resp. pacientů, nespokojených s lékařským ošetřením podává žaloby v rámci trestního práva. Navzdory tomu, že se žalobou nemusí uspět, protože bude např. zamítnuta pro nedůvodnost, se stále těší větší oblibě než žaloba civilní, týkající se náhrady škody za případné ublížení na zdraví. Bohužel právě trestní obvinění má na lékaře mnohdy ničivější vliv, neboť klesne jejich oblíbenost. Nikdo se přeci nechce nechat ošetřovat lékařem, který byl trestán. Přitom civilní žaloba by dle mého názoru byla dostačujícím řešením, i když zde v případě „nevyhraného“ soudního sporu hrozí větší výdaje za soudní řízení. Myslím si, že naprostá většina lékařů nestudovala medicínu s cílem později úmyslně ubližovat na zdraví svým pacientům. Postup podle trestního práva by měl být proto použit až jako *ultima ratio*.

Jednotlivými podmínky přípustného rizika se již zabývá tato kapitola ve svém úvodu, proto budou v následujících odstavcích podrobněji rozebrány jen některé z nich. Dosaženému stavu poznání a podmínce postupu v souladu s dostupnými informacemi byla již věnována pozornost výše. Nyní bude upřesněn požadavek výkonu činnosti v rámci zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce.

O odborném přístupu subjektu jednajícího v podmínkách přípustného rizika není v oblasti zdravotnictví pochyb. Výše byla pozornost zaměřena především na lékaře. Tato problematika se však vztahuje i na ostatní zdravotnické pracovníky. Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách takové osoby označuje za poskytovatele zdravotních služeb. Definice pojmu je upravena v ustanovení § 2 tohoto zákona, které říká, že „*poskytovatelem zdravotních služeb se rozumí fyzická nebo právnická osoba, která má oprávnění k poskytování zdravotních služeb podle tohoto zákona*“. Jak z uvedeného a následujících ustanovení zákona vyplývá, poskytovatel zdravotních služeb může tyto služby poskytovat pouze v rámci oprávnění k poskytování zdravotních služeb.

Národní zdravotnický informační portál zřízený Ministerstvem zdravotnictví České republiky na svých stránkách uvádí, že zdravotnická povolání se rozdělují na lékařská povolání a nelékařská povolání²⁸. Toto rozčlenění v podstatě vyplývá také z vyhlášky č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků. Vyhláška se věnuje činnosti jednotlivých zdravotnických pracovníků a dělí je na ty, kteří získali odbornou způsobilost, na jiné odborné pracovníky a na ty, kteří získali specializovanou způsobilost. Podrobně jsou vymezeny jednotlivá povolání a stanoveno, co může zdravotník v rámci své způsobilosti vykonávat.

První oblastí podle výše uvedeného rozdělení jsou lékařská zdravotnická povolání. Úžeji je upravuje zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta. Jak už plyne z názvu tohoto právního předpisu, lékařská povolání se člení na lékaře, zubní lékaře a farmaceuty.

²⁸ Rozlišení lékařských a nelékařských zdravotnických povolání: lékař, sestra a další nelékařská povolání. *Národní zdravotnický informační portál: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR* [online]. [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/479-lekarska-vs-nelekarska-zdravotnicka-povolani>

Druhou skupinou jsou nelékařská povolání. Tuto oblast upravuje zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů. Z tohoto zákona o nelékařských zdravotnických povoláních pak vyplývá, které činnosti do této oblasti spadají. Vzhledem k tomu, že jich je opravdu velké množství, budou uvedeny jen některé profese pro lepší představu o dané problematice. Spadají sem všeobecné sestry, dětské i praktické sestry, porodní asistenti, sanitáři, zrakoví terapeuti, kliničtí psychologové, ošetřovatelé, ergoterapeuti, zdravotní laboranti, nutriční asistenti, fyzioterapeuti, asistenti zubního technika, maséři ve zdravotnictví, zdravotně sociální pracovníci, zubní technici, dentální hygienisti, ale také řidiči vozidla zdravotnické záchranné služby a zdravotnické dopravní služby.

Jak vyplývá z výše uvedeného, subjektů přípustného rizika, kteří by svou činnost vykonávali v rámci svého zaměstnání, povolání či funkce a podstupovali přitom riziko negativního výsledku, je opravdu velké množství. Ve většině případů těchto profesí se bude jednat o riskování s tím nejdůležitějším zájmem chráněným trestním zákoníkem, a sice se zdravím a životem lidí. V mnoha situacích by byly určité činnosti protizákonným jednáním, pokud by neexistoval institut přípustného rizika. Samotná ochrana lidského života je společensky prospěšnou činností. Věda a technický pokrok se neustále vyvíjí a pokud by neexistovaly právní mantinely, v rámci kterých by bylo možno vyzkoušet aplikaci těchto objevů na lidských organismus, nikdy bychom nepokročili v medicíně vpřed, nikdy bychom nemohli vyvinout nové léky na ať už neznámé či známé nemoci a nemohli tak zachránit mnoho jiných životů.

K této problematice se vyjadřuje Mach ve své knize *Zdravotnictví a právo: komentované předpisy*. V čl. 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně je stanoveno, že jakýkoliv zákrok v oblasti péče o zdraví lze provést jen se svobodným informovaným souhlasem dotčené osoby. Mach pak uvádí, že za onen zákrok „je třeba považovat jakékoli zdravotní výkony prováděné na osobě pacienta, tedy preventivní péči, diagnostické výkony, léčebné výkony, rehabilitaci a výzkum“²⁹. Z uvedeného jasně vyplývá důležitost informovaného souhlasu

²⁹ MACH, Jan. *Zdravotnictví a právo: komentované předpisy*. Praha: Orac, 2003, s. 15. Digesta (Orac). ISBN 80-86199-50-9.

osoby, která by se např. rozhodla pro vyzkoušení nového léku na své osobě. Dostatečné informace k jejímu rozhodnutí jí může poskytnout jen zodpovědný profesionální zdravotnický pracovník, který mu sdělí povahu zákroku, možné následky a rizika zákroku včetně jeho možných reálných alternativ. Nutnost profesionality zdravotnických pracovníků stanovuje čl. 4 této úmluvy, který říká, že „*jakýkoliv zákrok v oblasti péče o zdraví, včetně vědeckého výzkumu je nutno provádět v souladu s příslušnými profesními povinnostmi a standardy*“³⁰. Jasně tedy vyplývá obligatornost provádění vědeckého výzkumu jen profesionálními pracovníky. Jak uvádí Mach, „profesními standardy“ se rozumí, že standardy se týkají profesionálních zdravotnických pracovníků, kteří musí při lékařských výkonech postupovat v souladu s přijatými profesními povinnostmi a standardy. Opět se zde odráží přípustné riziko ve svých požadavcích na speciální subjekt, který má postupovat v souladu s dosaženým stupněm poznání a informacemi, které v době svého rozhodování měl.

³⁰ MACH, Jan. *Zdravotnictví a právo: komentované předpisy*. Praha: Orac, 2003, s. 13. Digesta (Orac). ISBN 80-86199-50-9.

6. Přípustné riziko v oblasti hospodářství

Pojem hospodářství je velmi často spojován s pojmy ekonomika či ekonomie. Jejich významem se zabývá velké množství odborné literatury. Pro účely této práce bude využita definice z knihy *Ekonomie pro právníky*. Autor definuje ekonomii z funkčního hlediska, říká, že „zkoumá, jak různé společnosti užívají vzácné zdroje k výrobě užitečných komodit a jak je rozdělují mezi různé skupiny; popisuje reálně existující hospodářství neboli ekonomiku“³¹. Z tohoto tvrzení vyplývá, že pojem hospodářství splývá s výrazem ekonomika. Ta představuje hospodaření subjektu (určitého podniku, státu) a jeho výsledky, souhrn hospodářských aktivit na vymezeném území.

Charakteristikou rizika se již zabývala třetí kapitola této práce. Zajímavý je však pohled Hajna na tuto problematiku. Ve své knize jej ilustruje na příkladu lidské rozhodovací činnosti, kdy se vhodným rozhodnutím snažíme přejít ze stavu „A“ do výhodnějšího stavu „B“, přitom nelze opomenout možnost vzniku nežádoucího stavu „C“. ³² Na tomto příkladě krásně ilustroval podstatu přípustného rizika. Formou různých vědeckých výzkumů se snažíme stoupat na žebříčku hodnot stále výš, abychom zlepšili svůj život. Vždy se jedná o dosažení společensky prospěšného cíle a nikdy nemáme jistotu, že výsledky efekt nebude mít naopak negativní následek, přestože jsme předpokládali a usilovali o zlepšení současného stavu, o výsledný pozitivní výsledek ve prospěch celé společnosti.

Pro lepší představu významu přípustného rizika v oblasti hospodářství budou v následujících kapitolách podrobněji přiblíženy některé podmínky tohoto institutu.

³¹ TOMAŽIČ, Ivan. *Ekonomie pro právníky*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003, s. 26. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-36-8.

³² HAJN, Petr. *Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi*. Praha: Svoboda, 1984, s. 9. Racionalizace práce vedoucího.

6. 1. Společensky prospěšná činnost

Jednou z podmínek, aby byla vyloučena protiprávnost činu jinak trestného a mohlo být uplatněno přípustné riziko, je, že vykonávaná činnost musí sledovat společensky prospěšný cíl. V podmínkách hospodářské činnosti se bude jednat o nový výzkum či vývoj, rozšíření již existující výroby či pronikání na nové zahraniční trhy.

S uváděním nového výrobku na trh může nastat situace, kdy v rámci rizikového jednání sledujeme společensky prospěšný cíl tím, že se snažíme „nahradit“ zastaralý výrobek novým, který je pro jeho uživatel výhodnější. Zákonnou úpravou, která stanoví právní rámec, ve kterém je možné se pohybovat, je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Ten v ustanovení § 2 972 říká, že *„kdo se účastní hospodářské soutěže (soutěžitel), nesmí při soutěžní činnosti, ani při sdružování k výkonu soutěžní činnosti, vlastní účast v hospodářské soutěži nekalou soutěží zneužívat, ani účast jiných v hospodářské soutěži omezovat“*. Jak z uvedeného vyplývá, k uplatnění přípustného rizika nepostačuje sledování společensky prospěšného cíle. Je nutné se pohybovat v zákonných podmínkách, a přestože záměr poskytnout spotřebitelům kvalitnější výrobek, který by přispíval k vyšší úrovni zdravého života, sleduje společensky prospěšnou činnost, nesmí tím utlačovat, resp. diskriminovat, ostatní soutěžitele na trhu.

Je nutné zmínit, že tuto hospodářskou činnost prováděnou v rámci společensky prospěšného cíle nelze zaměňovat s podnikáním. Definice pojmu vychází z ustanovení § 420 občanského zákoníku a rozumí se jím soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem za účelem dosažení zisku, na vlastní náklady, odpovědnost a riziko a pod vlastním jménem. Jak vyplývá z tohoto vymezení, cílem podnikání není společensky prospěšná činnost, ale provozování činnosti, která bude zisková pro onoho podnikatele.

6. 2. Ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem

Jak již bylo zmíněno v kapitole věnované přípustnému riziku ve zdravotnictví, jsou případy, kdy je nutné, aby člověk podstoupil určité riziko týkající se jeho zdraví. Jedná se především o testování nových možných výrobků.

Může jít o nový objev produktu, který by zlepšoval život lidí, ale také o lék, který životy dokonce zachraňuje. K takovému testování je však potřeba souhlasu dané osoby podle jiného právního řádu.

6. 3. Soulad s dosaženým stavem poznání a informacemi

I v tomto případě je vyžadován postup *lege artis*. Základem pro tento postup je dodržovat aktuální právní normy. Hajn ve své knize píše, že „každé rozhodnutí v ekonomické sféře je křížovatkou politickoideologických, ekonomických, technických, organizačních a sociologických vlivů, které musí být optimalizovány“³³. Podobně jako v oblasti zdravotnictví, i rozhodování v hospodářské sféře je ovlivněno, resp. ztíženo, mnoha existujícími právními předpisy, metodikami, stanovenými postupy apod.

Mezi předpisy, které jsou pro rozhodování závazné, lze řadit zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů, ale také různé patenty, znalecké posudky a poznatky z odborných článků, pracovních a technologických postupů. Podobně jako v případě zdravotnictví napomáhá v postupu *lege artis* určitým způsobem Česká lékařská komora a Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně, v oblasti hospodářství lze velkou zásluhu přiřadit Hospodářské komoře České republiky.

Hospodářská komora České republiky je jediným zákonným zástupcem podnikatelů v České republice. Její právní postavení vymezuje zákon č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Druhá jmenovaná komora je zaměřena na oblast zemědělství, lesnictví a potravinářství. Cílem činnosti Hospodářské komory je vytvářet příležitosti pro podnikání, prosazovat a podporovat opatření, která přispívají k rozvoji podnikání v ČR, a tím i k celkové ekonomické stabilitě státu.³⁴

³³ HAJN, Petr. *Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi*. Praha: Svoboda, 1984, s. 57. Racionalizace práce vedoucího.

³⁴ O nás. *Hospodářská komora České republiky* [online]. [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://www.komora.cz/o-nas/>

Stejně jako je tomu ve většině oborů, i v oblasti ekonomiky se nejen právní normy, ale hlavně technologické postupy, znalecké posudky a vůbec všechny poznatky z jednotlivých oborů rychle vyvíjí. Je tak nutné reagovat na aktuální situaci. Proto se i v případě konkrétního hodnocení, zda bylo v dané situaci postupováno *lege artis*, vyžaduje individuální vyhodnocení každého problému. Jak uvádí Hajn ve své knize, ke splnění podmínky postupu v souladu s dosaženým stavem poznání postačuje, aby alespoň byla dána možnost si takovou znalost opatřit.³⁵ Základem pro tento postup bude zásada *Ignorantia juris non excusat*.

6. 4. Speciální subjekt

Jak vyplývá z definice přípustného rizika, činnost je nutno uskutečňovat v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce. Lze tak soudit, že v oblasti hospodářství budou mít toto postavení všichni podnikatelé. Těmi jsou dle ustanovení § 420 občanského zákoníku ti, kdo samostatně vykonávají na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku. Z uvedeného vyplývá, že za speciální subjekt rozhodující v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce lze považovat každého, kdo podniká. V praxi však bude okruh těchto osob poměrně užší, protože o některých záležitostech jsou oprávněni rozhodovat jen vedoucí pracovníci či zaměstnanci s odbornou praxí a dostatečnými zkušenostmi v daném oboru.

6. 5. Riziko ve výzkumu a vývoji

Hajn charakterizuje výzkum jako produkci nových informací³⁶. Neexistuje jistota, že se dostaví očekávaný výsledek, proto je i výzkum spojen s vysokou mírou rizika. Pocit společenské odpovědnosti však s jistotou vede každého k tomu, aby vyvinul co největší snahu k pozitivnímu výsledku výzkumu. Nelze

³⁵ HAJN, Petr. *Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi*. Praha: Svoboda, 1984, s. 59. Racionalizace práce vedoucího.

³⁶ HAJN, Petr. *Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi*. Praha: Svoboda, 1984, s. 113. Racionalizace práce vedoucího.

nesouhlasit s faktem, že určitým motivátorem je i hrozící odpovědnost za nepodařený výzkum.

Určitý problém by mohl představovat tlak vyvinutý na podniky, aby v krátké době vyvinuly větší množství inovací. Může pak docházet k situacím, že na trh se dostane nedostatečně vyzkoušený produkt a spotřebitelé si jej ihned koupí. Může pak docházet ke škodám, za které však budou hospodářské organizace právně odpovědny.

O jednání v mezích přípustného rizika by se tak jednalo v situaci, kdy by byl v rámci výzkumu a vývoje objeven nový produkt, jako příklad lze využít nový lék. Léčba pomocí tohoto medikamentu by měla pomoci mnoha lidem a zachránit velké množství lidských životů. Byla by tak splněna společensky prospěšného cíle. Lék by vyvinula firma, která se zabývá výrobou léčiv, resp. její odborní pracovníci a znalci farmakologie. Tím by došlo k naplnění druhé podmínky, a sice výkon činnosti v rámci zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce. Pracovníci oné firmy by spolupracovali s předními odborníky na danou problematiku, využívali by dosud zjištěných poznatků vědy a prověřili by případné negativní reakce na lék v laboratorním prostředí. Postupovali by tak v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které by v době rozhodování měli. Přes toto všechno se může stát, že dojde k negativnímu následku léku a tím k porušení zájmu chráněného trestním zákonem. Této protiprávnosti by bylo možno zamezit předem uděleným souhlasem osob, v souladu s jinými právními předpisy, s otestováním léku na lidském organismu. Nesmí být překročena mez zákonem tolerované míry rizika, tedy hrozící nebezpečí nesmí být horší než současné ohrožení. A nesmí se opomenout ani podmínka toho, že společensky prospěšného cíle nešlo dosáhnout jiným způsobem. V konkrétním případě by šlo o situaci, kdy se prověřily reakce léku ve vztahu k lidskému organismu v laboratorním prostředí, ale bylo nutné jej přesto vyzkoušet i na osobách.

6. 5. 1. Zákon o podpoře výzkumu a vývoje

Východiskem je zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů. V ustanovení § 2 odstavce 3 tohoto zákona je odkázáno na Národní politiku výzkumu, vývoje a inovací České republiky. Z tohoto dokumentu lze zjistit, že problematiku výzkumu a vývoje je možno považovat za společensky prospěšnou činnost, neboť je směřována na celou společnost. Mezi její hlavní cíle spadá kromě posílení výzkumné a inovační aktivity podniků a vytvoření silné základny aplikovaného výzkumu, také zlepšení kvality života, společenského rozvoje a růst hospodářské úrovně a kvality života společnosti. Zde jsou jasně vidět prvky jedné z podmínek přípustného rizika, a sice, že se musí jednat o společensky prospěšnou činnost.

- a) Z ustanovení § 7 odstavce 3 tohoto zákona lze vyčíst i požadavek na speciální subjekt, neboť stanovuje, které osobě nemůže být podpora poskytnuta, jedná se tak o fyzickou osobu, která by byla pravomocně odsouzena pro trestný čin související s podnikáním nebo jiný hospodářský nebo majetkový trestný čin,
- b) právnickou osobu, která by se dopustila stejné trestné činnosti jako fyzická osoba uvedená písmenem a),
- c) fyzickou či právnickou osobu, která by byla podle předpisu Evropské unie podnikem v obtížích,
- d) příjemci, vůči němuž by byl vystaven inkasní příkaz podle předpisu Evropské unie³⁷.

Požadavek speciality subjektu také umocňuje ustanovení § 18 týkající se prokazování způsobilosti uchazeče veřejné soutěže. Odstavec 2 jasně říká, že je vyžadováno příslušné oprávnění k činnosti či odborné předpoklady k řešení projektu apod.

Jedná se tedy o poskytování veřejných zakázek, které směřují k naplnění společensky prospěšného cíle. Jejich záměrem je zlepšovat kvalitu života ve společnosti a podporovat tak hospodářský rozvoj celé země. Není pochyb o

³⁷ Beck-online. *Zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací)* [online]. [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgazf6mjtgaxggyjrl5ugynbngezq&groupIndex=0&rowIndex=0>

tom, že dané subjekty postupují v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které v době rozhodování mají, jak již bylo zmíněno výše, činnost vykonávají osoby v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce, a proto by případné riziko výzkumu, které by ohrozilo zájem chráněný trestním zákonem, nebylo považováno za protiprávní. Samozřejmě i za splnění podmínek odstavce 2 § 31 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

7. Přípustné riziko v oblasti sportu

7. 1. Historický exkurz do sportovní problematiky v období antiky a středověku

7. 1. 1. Období antiky

Snad každý si v souvislosti s historickým vývojem sportu vybaví dávné antické doby, kdy starověký svět v této oblasti ovládaly dvě největší mocnosti – Řecko a Řím. Snad více než řecké hry jsou známější hry římské. Asi není člověka, který by si při zmínce o římských hrách jako první nevybavil zápasy gladiátorů v římském koloseu. V tomto případě však nelze mluvit o sportovní odpovědnosti zúčastněných sportovců, neboť se o činnost sportovní jako takovou v žádném případě nejednalo. Zřejmě zde existovala určitá pravidla jednotlivých zápasů, ale nelze je srovnávat se sportovní činností svobodných lidí, nikoli otroků. Cílem této práce je přiblížit čtenáři úpravu sportovně právní problematiky, a proto se otázce gladiátorských zápasů blíže nevěnuje.

Za první výraznější postavu, která se zasloužila o určité právní zakotvení sportovní odpovědnosti, lze považovat Solóna. Solón byl athénský myslitel, básník, zákonodárce a politik, dokonce získal i postavení nejvyššího úředníka – archonta³⁸. Solónovy zákony jsou důležité z hlediska omezení výlučného postavení aristokracie. Politická práva ve svých reformách přiznal i ostatním občanům a s ohlednutím na tehdejší rozdělení společnosti je logické, že ze svých zákonů vyjmul otroky. Solón uzákonil možnost vzniku zranění při sportovní aktivitě, když stanovil, že jestliže někdo někoho zabije neúmyslně na závodech, nebude za to stíhán pro zabití³⁹. Solón tím navázal na záměr dalšího athénskému zákonodárce a státníka Drakóna rozlišovat mezi vraždou a neúmyslným zabitím.

Řecký filozof, pedagog a matematik. Tak lze stručně charakterizovat jednoho z největších antických myslitelů, kterým je Platón. Pro oblast sportovního rizika jsou nejdůležitější jeho díla *Zákony* a *Ústava*. Hlavní myšlenkou tehdejší doby bylo zvýšit vojenský význam Athén. Solón se o to snažil skrze panhelénské

³⁸ KRÁLÍK, Michal. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy: Bonusový obsah*. Praha: Leges, 2016, s. 12. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-099-4.

³⁹ OLIVA, Pavel. *Solón*. Praha: Svoboda, 1971, s. 171. Portréty (Svoboda).

hry⁴⁰ a také tím, že svými sportovními reformami umožnil ostatním občanům využít práva na tělesnou výchovu. Naproti tomu Platón byl ve svých idejích mnohem striktnější, neboť usiloval o to, aby byla tělesná výchova podřízena přípravě na válku, tak jako tomu bylo ve Spartě. Ve svých *Zákonech* zdůraznil institut neúmyslného usmrcení jako podmínky pro beztrestnost pachatele. Zmiňuje zde také aplikaci podmínky společensky prospěšného cíle, kdy tuto beztrestnost neúmyslného zabití obhájí nutností připravenosti společnosti na případný válečný konflikt, jedná se tak o vyšší zájem.

Oproti Řecku byl ve Spartě zcela odlišný režim. Vyznačoval se mimořádnou brutalitou a přísně utilitárním charakterem. Sparta byla známá svým charakteristickým vojenským uspořádáním státu. Jak cituje Králík ve své knize, při bojových hrách zápasníci nejen bojovali rukama, což je zcela běžné, ale také se kousali a vytlačovali si oči. Účelem těchto brutálních soutěží byla příprava na obranu Sparty⁴¹.

Již tedy v dobách antického sportu existovaly právní pravidla, která sport určitým způsobem upravovala, stejně tak vznikaly i autonomní pravidla jednotlivých sportovních aktivit. Oproti dnešním poměrům však byly tyto zvyklosti brutálnější a úmrtí účastníků bylo častým jevem. Jako příklad lze uvést výše zmíněný pankration (všeboj), který sportovcům dovoľoval kousat, škrábat, škrtit a strkat prsty do úst či očních důlků.

Antická sportovní pravidla tedy nepočítala s automatickým vznikem právní odpovědnosti za zranění či smrt způsobenou v důsledku porušení sportovních pravidel. Římský právník Ulpianus Domitius vycházel ze svého citátu *Iuris praecepta sunt haec: honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere*. Právě princip *alterum non laedere* vyplývající z této zásady vyloučil v souvislosti s porušením sportovních pravidel v průběhu zápasu, neboť bojovníci si zde byli rovni. Tato bojová parity tak vylučovala protiprávní jednání soupeřů, neboť zde chyběl *animus iniuriandi*. Řecké sportovní právo tento princip doplnilo

⁴⁰ Panhelénské hry byly určitým počátkem dnešních olympijských her. Kromě nich se dále rozvinuly také hry Pýtijské, Istmijské, Hériny, Nemejské a Panatenajské. Byly rozlišovány především tři různé úpolové disciplíny – palé (zápas), pygmé (box) a pankration (všeboj). Tyto hry, resp. starořecké disciplíny, se v některých oblastech vyznačovaly podobnou brutalitou jako v případě starověkého Říma. (Bojová umění: Starověké panhelénské hry. *Fakulta sportovních studií Masarykovy univerzity* [online]. 2011 [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://www.fsps.muni.cz/inovace-SEBS-ASEBS/elearning/bojova-umeni/staroveke-panhelenske-hry>.)

⁴¹ KRÁLÍK, Michal. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy: Bonusový obsah*. Praha: Leges, 2016, s. 19. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-099-4.

ještě o vyloučení beztrestnosti pachatele v případě úmyslného ublížení na zdraví či usmrcení sportovce v situaci, kdy by se protivník například vzdal. Olympijské hry definitivně skončily rozhodnutím císaře Theodosia I., který je svým dekretem v roce 393 n. l. zakázal.

V souvislosti s výše uvedeným římským právníkem Ulpianem Domitiem je nutno zmínit také jím citovaný známý případ nebezpečného holení⁴². Přestože se nejedná o učebnicový příklad poradení při sportovní soutěži, je nutno ho uvést v kontextu s následnou odpovědností za vzniklou škodu.

Na začátek je třeba říci, o co v dané situaci šlo. Několik blíže neurčených lidí si hrálo s míčem. V blízkosti této skupinky současně holil lazebník otroka. Jeden z účastníků hry však náhle hodil míč tak prudce, že spadl na holiče, který s přiloženým nožem podřezal otrokovi hrdlo a ten v důsledku tohoto zranění zemřel.

Římský právník Fabius Mela vychází z Lex Aquilia⁴³ a tvrdí, že za smrt otroka je odpovědný ten, kdo ji způsobil. Do opozice se později staví právník Proculus a následně i Ulpianus Domitius. Proculus argumentoval tím, že holič měl předvídat možnost vzniku tohoto nebezpečí, když neodhadl bezpečnou vzdálenost od hrajících si lidí. Je logické, že míč může nečekaně odletět na nechtěné místo a s tímto nebezpečím je nutno počítat při dodržení bezpečné vzdálenosti. Ulpianus tuto myšlenku ještě doplňuje o názor, že ten, kdo se svěří holiči pracujícím na takto riskantním místě, odpovídá sám za negativní následky spojené s náhradou škody.

Přestože se současná sportovní pravidla nevyvinula z těchto antických zvyklostí, lze v nich spatřovat určité prvky, které se v současném systému práva využívají. Jedná se např. o rozlišení mezi úmyslným a neúmyslným jednáním a vznik právní odpovědnosti vyplývající z tohoto jednání. I proto stojí tato antická sportovní pravidla za zmínku.

⁴² KRÁLÍK, Michal. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy: Bonusový obsah*. Praha: Leges, 2016, s. 29. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-099-4.

⁴³ Lex Aquilia, někdy označován jako Lex Aquilia de damno, byl vydán v roce 286 př. Kr. Zákon stíhal peněžitou pokutou pachatele, který by zabil cizího otroka nebo dobytče nebo poškodil cizí movitou věc. Zákon předpokládal jen zlý úmysl a jen přímé tělesné působení na věc. (KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 225. Beckovy právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1.)

7. 1. 2. Období středověku

Epochu středověku lze považovat za éru dějin, které na otázku sportu příliš kladně nenahlížela. Dle Králíka je možno toto období charakterizovat třemi znaky⁴⁴:

- posílení vlivu církevní moci,
- formování rytířských turnajů,
- výrazně deklarovaný negativní vztah ke sportu ze strany moci světské.

Možná právě díky stále silněji rostoucímu vlivu církve a díky úpadku olympijských her v předchozím období došlo k poklesu zájmu o sportovní problematiku a tomu odpovídají i postoje středověkých právníků. Určitým přežitkem z doby antické byly rytířské turnaje. Nemohl se jich však účastnit každý, příslušely především rytířské společnosti a šlechta mohla jejich prostřednictvím řešit své spory. Hlavně v období 12. a 13. století se negativní postoj církve projevoval nejvíce skrze papežské zákazy turnajů.

Základem středověkého práva ve věci sportu se stalo kanonické právo. To rozlišovalo v otázce viny mezi *res licita* a *res illicita*. Začaly se také objevovat církevní tresty za turnaj. Příkladem takového potrestání může být situace, kdy došlo k odepření církevního pohřbu osobám, kterým bylo během turnaje způsobeno smrtelné zranění. Tuto skutečnost zakotvil III. lateránský koncil⁴⁵.

Zejména v Itálii se začínají rozvíjet zápasy, při kterých nesměly být používány ostré zbraně, přesto však docházelo k vážným zraněním či dokonce úmrtím soutěžících. V italských podmínkách nesly tyto zápasy označení „*giuoco del marsoscudo*“. Za jejich existence vznikl například fotbal, avšak s tím dnešním by se jen těžko srovnával. Hráči byli velmi hluční a dá se říci, že se jen honili za míčem a v okolí způsobili nezdárka i škody. Někteří angličtí panovníci jeho konání dokonce zakázali. Královská nařízení byla právně vymahatelná a za jejich porušení následovaly tresty jako peněžité pokuty či trest vězení.

⁴⁴ KRÁLÍK, Michal. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy: Bonusový obsah*. Praha: Leges, 2016, s. 41. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-099-4.

⁴⁵ 11. ekumenický koncil, konal se v roce 1179 a hlavním bodem programu byly především disciplinární otázky uvnitř církve, mezi které patří například opatření proti případnému dalšímu papežskému rozkolu a dále se řešil postup proti dobovým herezím. (JEDIN, Hubert. Theofil. *Malé dějiny koncilů - 3. lateránský koncil (1179)* [online]. 19. 2. 2010 [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=1081>)

Fotbal nebyl jedinou sportovní činností, která byla zakázána. Mezi nedovolené hry patřily také kuželky, kostky či karetní hry. Při jejich konání docházelo k častým úrazům hráčů, a stejně tak i případná úmrtí soutěžících nebyla výjimečná. Dalším důvodem, proč byly hry skupinově zakazovány, se stala jejich neužitečnost.

Je třeba však zmínit také prohlášení vůdčích institucí, která sport naopak podporovala, ačkoli nebyla tak častá. Lze sem zařadit například *Deklaraci o sportu*. Vydal ji skotský král Jakub I. Pojednává o tom, že Jakub I. projížděl Lancashire a povšiml si, že jeho poddaným je odňata nedělní zábava po skončení modliteb, resp. bohoslužeb. Uvědomil si, že když budou lidé jen tvrdě pracovat a nebudou mít žádnou zábavu, mohl by si je znepřátelit. Vydal proto v roce 1618 *Dekret o sportu*, kterým některé sporty a oddechové hry povolil⁴⁶.

Karel I. Stuart se snažil svým „přetiskem“ podpořit práci Jakuba I. vydáním reedice *Deklarace o sportu* v roce 1633. Avšak ani on nedokázal zastavit politiku Olivera Cromwella, který veškeré sportovní činnosti, včetně zábavních her, zakázal. Absurditou je, že jedinou povolenou „sportovní aktivitou“ bylo jen cestování na nedělní bohoslužby.

Je škoda, že sportu jako takovému se období Středověku více nevěnovalo. Téměř s jistotou lze říci, že důvodem je (jak plyne z výše uvedeného) „církevní situace“, která společnost tehdy ovládala. Způsob života společnosti, kdy bylo hlavním cílem a náplní dne zajistit především obživu pro rodinu, se na tomto stavu jistě také podílel a dětské hry neměly tak hluboký význam.

7. 2. Období od 20. století

Právní odpovědnosti sportovců se až do nedávna výrazně nevěnovala žádná publikace ani ucelená judikatura. Určité počátky judikatury odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy lze zařadit do počátku 50. let dvacátého století. Tyto úpravy však nebyly nijak výrazné a nejednalo se tak o ucelenou komplexní úpravu

⁴⁶ Online library of liberty. *The Constitutional Documents of the Puritan Revolution, 1625-1660* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://oll.libertyfund.org/title/gardiner-the-constitutional-documents-of-the-puritan-revolution-1625-1660>

této problematiky. Soudní judikatura po revolučním dění v roce 1989 na tyto základy navázala.

Je třeba si uvědomit, že v kontinentálním právním systému nemají soudní rozhodnutí povahu právně závazných soudních precedentů, tak jako je tomu v angloamerickém právním systému. Určitá závaznost těchto judikátů vyplývá ze zásady předvídatelnosti soudního rozhodování, respektive zásady legitimního očekávání. Tento princip je vyjádřen v občanském zákoníku č. 89/2012 Sb. konkrétně v ustanovení § 13, který stanovuje, že každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem v podstatných rysech shoduje. Obecně řečeno vyjadřuje požadavek rozhodovat stejné případy stejně.

Jak vyplývá z výše uvedeného, v oblasti sportovního práva zpočátku neexistovala komplexní právní literatura, resp. jednotná zákonná úprava, která by jasně řešila problematiku tohoto oboru. Proto měly judikáty důležité postavení při řešení soudních sporů, kdy určitou kolizi upravovaly literatury různě či dokonce vůbec.

Za základy civilní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy lze považovat rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. července 1925, sp. zn. Rv II 382/25. V tomto soudním sporu šlo o případ, kdy žalovaný kormidelník zranil veslem do oka čtyřletou žalobkyni, která se plavila se svým otcem a následkem tohoto úrazu o oko přišla. Nešlo o charakteristickou sportovní činnost, kdy spolu soupeří závodníci. Kormidelník však řídil závodní čtyřveslici, případ se odehrál v době tréninku před závodem a jak vyplývá z rozhodnutí Nejvyššího soudu, žalovaný měl předpokládat, že může dojít ke zranění ostatních osob z řad veřejnosti, neboť prostor pro předsoutěžní cvičení nebyl fyzicky oddělen od veřejnosti, a proto se mezi závodníky pohybovaly také nesoutěžní osoby. Závodníci měli brát ohled na tyto osoby a přizpůsobit se dané situaci.

7. 2. 1. Pojem sport

V první polovině 20. století se také začínají objevovat první pokusy právníků o určité právní vymezení sportovněprávní problematiky. Nejdříve bylo nutno vymežit pojem sport jako takový. Králík ve své knize odkazuje na francouzského autora Jeana Loupa, který sport formuloval jako „*soubor tělesných cvičení, provozovaných poctivě a bez touhy po zisku těmi, kdo se mu oddávají za účelem zábavy, harmonického vývoje a zvýšení odolnosti svého těla, dosažení vítězství nebo překonání rekordu, cvičení s přesně stanovenými pravidly, která mohou představovat i určitá rizika dobrovolně akceptovaná těmi, kteří se jich zúčastňují*“. Dalším autorem, který se pokoušel definovat pojem sport byl Albert Brunner. Sport definoval jako „*souhrn tělesných cvičení provozovaných poctivě, stejně tak za účelem zisku, jako i pro zábavu, s cílem fyzického rozvoje a otužování, dosažení vítězství nebo překonání rekordu. Nemusí být upravena pravidly a mohou být spojena s určitými riziky předem akceptovanými osobami je provozujícími. Sportem je každá činnost obsahující prvek pohybu, který slouží člověku k přímému nebo nepřímému uspokojování potřeb hry, zábavy*“.⁴⁷

Dle prof. Dr. Clause Tiedemanna je „*sport kulturní oblast činnosti, ve které lidé dobrovolně vstupují do vztahu s jinými lidmi, aby porovnali své dovednosti a schopnosti v umění pohybu – podle vlastních nebo přijatých pravidel a na základě společensky uznávaných etických hodnotách*“⁴⁸. Sám uvádí, že definovat tento pojem je obtížné.

Samotný původ slova je odvozován z latinského *disportare* znamenajícího *rozptýlit se* či *rozpadnout se*. Vznik pojmu je připisován také pozdějšímu anglickému *disport* a starofrancouzského *désporter*. Anglická verze koncepce sportu představuje vyjádření myšlenky zábavy po vykonané povinnosti. Znamená určité obveselení, rozptýlení. Vůbec poprvé se pojem sport objevuje již na počátku 14. století ve smyslu činnosti, která má za účel odpočinout si, rozptýlit se, užít si zábavu ve volném čase⁴⁹.

Dle Českého olympijského výboru byl samotný sport součástí tzv. tělesné kultury, která byla tvořena třemi částmi:

⁴⁷ KRÁLÍK, Michal. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy: Bonusový obsah*. Praha: Leges, 2016, s. 58 – 59. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-099-4.

⁴⁸ Sport-Geschichte. "Sport" - *Vorschlag einer Definition* [online]. 26. 10. 2020 [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <http://sport-geschichte.de/tiedemann/documents/sportdefinition.html>

⁴⁹ Český olympijský výbor: Olympismus. *Sport* [online]. [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <https://www.olympic.cz/docs/osmus/sport.pdf>

- tělesnou výchovou,
- pohybovou rekreací,
- sportem.

Tělesnou výchovu zná jistě každý dobře ze svých školních let. Jako taková byla a stále je součástí vzdělávání a je aplikovaná i např. v armádě či v rámci policejního výcviku. Dá se tedy říci, že jejím účelem byl celkový rozvoj člověka, udržení jeho tělesného zdraví a zdatnosti.

K pohybové rekreaci bylo možno zařadit zájmovou pohybovou činnost uskutečněnou v rámci volného času. Příkladem takové aktivity může být práce na zahradě či chovatelství.

Posledním bodem je sport jako takový. Jak uvádí ve své práci Český olympijský výbor, *„sport lze podřadit pod dobrovolnou pohybovou aktivitu, motivovanou snahou po dosažení maximální výkonnosti, rozvíjenou v tréninku a demonstrovanou v soutěžích“*.⁵⁰

Dle mého názoru je základem definice pojmu sport Evropská charta sportu, která byla schválena Radou Evropy v roce 1992 a doplňuje zásady obsažené v Evropské úmluvě k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech a Antidopingovou úmluvu.

Jejím cílem je zajistit dostupnost sportovních činností a zařízení všem občanům bez jakékoli diskriminace z hlediska pohlaví, rasy, jazyka, náboženství či příslušnosti k nějaké národnostní menšině apod. Zajímavé je, že zpřístupňuje sport také osobám tělesně postiženým či jinak znevýhodněným včetně osob duševně postižených. Zaměřuje se také na podporu vrcholového a profesionálního sportu.

V článku 2 písm. a) této Charty nalezneme definici sportu. Říká, že *„sportem“ se rozumí všechny formy tělesné činnosti, které at' již prostřednictvím organizované účasti či nikoli, si kladou za cíl projevení či*

⁵⁰ Český olympijský výbor: Olympismus. *Sport* [online]. [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <https://www.olympic.cz/docs/osmus/sport.pdf>

*zdokonalení tělesné i psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních*⁵¹.

Nelze však opomenout ani Zákon o podpoře sportu, který jej charakterizuje jako „*formu tělesné činnosti, která si prostřednictvím organizované i neorganizované účasti klade za cíl harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice, rozvoj společenských vztahů, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů rekreačně nebo v soutěžích všech úrovní, a to individuálně nebo společně. Sportem pro všechny se pak rozumí organizovaný a neorganizovaný sport a pohybová rekreace určená širokým vrstvám obyvatelstva*“.

Z výše uvedeného lze vyvodit, že za sport je možno považovat jakoukoli pohybovou činnost. Nemusí se tedy vždy jednat jen o výkon závodní disciplíny na olympijských hrách či pro někoho nepříjemné absolvování hodin tělesné výchovy ve školních podmínkách. Sportovní činnost vykonáváme už tím, že se půjdeme projít na svou zahrádku a odklidíme spadané podzimní listí. Můžeme si jít jen tak s přáteli zakopat s míčem a uvolnit se tak po náročném pracovním dni. Protože se podle Evropské charty sportu za výkon sportovní činnosti považuje také zdokonalení psychické kondice, lze do této oblasti zařadit také meditační cvičení či jógu, která však už pro někoho může být fyzicky náročnější.

7. 3. Právní úprava

Základem pro problematiku přípustného rizika v oblasti sportu bude zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu. Dle ustanovení § 2 odstavce 1 tohoto zákona je sportem každá forma tělesné činnosti, která si prostřednictvím organizované i neorganizované účasti klade za cíl harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice, rozvoj společenských vztahů, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů rekreačně nebo v soutěžích všech úrovní, a to individuálně nebo společně⁵².

⁵¹ Evropská charta sportu – dostupné na Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Evropská charta sportu* [online]. [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/sport/evropska-charta-sportu>

⁵² ASPI. *115/2001 Sb.: o podpoře sportu* [online]. 2001 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/51191/1/2>

Aby bylo možno využít v problematice sportu přípustné riziko, je třeba, aby byla naplněna podmínka přípustného rizika, a sice aby se jednalo o společensky prospěšnou činnost. Tato skutečnost jasně vyplývá z ustanovení § 1 tohoto zákona, který výslovně říká, že postavení sportu je vymezeno ve společnosti jako veřejně prospěšná činnost poskytovaná v celospolečenském zájmu. Jak již bylo uvedeno výše, právě podmínka společensky prospěšné činnosti odlišuje přípustné riziko od okolnosti vylučující protiprávnost – svolení poškozeného.

Z obecného hlediska je možno na sport nahlížet jako na jednání, které nezahrnuje zvláštní chráněné zájmy a stejně jako v dalších činnostech zde existuje standardní odpovědnost za případnou újmu. Na sportovní činnost lze (tak jako v jiných oborech) nahlížet v užším a širším smyslu.

Králík ve své knize uvádí, že „sportovní činnost v užším pojetí zahrnuje aspekty sportu vztahující se k fundamentálním základům a funkčnosti sportovní činnosti“⁵³. Projevem fundamentalismu v tomto pohledu je skutečnost, že sport je vnímán v užším smyslu jako jednotlivé sportovní disciplíny. Na sportovní činnost je pohlíženo jako na dodržování základních sportovních pravidel každé hry. V případě porušení těchto pravidel přísluší dotyčné osobě disciplinární postih. U sportovních pravidel je třeba se zastavit a zmínit důležité soudní rozhodnutí, které s touto problematikou souvisí.

Jedná se o usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 7. 2019, sp. zn. 6 Tdo 425/2019, který odmítl dovolání obviněného horolezce. Toto usnesení je důležité z hlediska rozlišení právní síly mezi právními předpisy jakožto právními normami a mezi sportovními pravidly. Dále uvádí, že sport, jako společensky prospěšná činnost, automaticky nenaplňuje podmínky přípustného rizika. Nejprve je třeba si uvést, co bylo předmětem soudního sporu.

V osudný den večer slaňovali dva horolezci skálu. Obviněný je považován za zkušenějšího, skálu slaňoval jako první a následně poškozeného spouštěl z předskalí z výšky asi 10 metrů. Blížila se bouře a začalo pršet, proto spěchali. Obviněný však nezajistil konec lana uzlem, aby lano neproklouzlo jisticí pomůcku

⁵³ KRÁLÍK, Michal. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016, s. 13. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-099-4.

grigri⁵⁴. Při spouštění poškozeného nekontroloval volný konec lana a přehlédl tak jeho krátkou délku, důsledkem čehož lano proklouzlo jisticí pomůckou a poškozený se zřítíl na zem z výšky asi 7 metrů. Jeho zranění bylo soudním znalcem kvalifikováno jako delší dobu trvající vážná porucha zdraví, resp. těžká újma na zdraví.

Obviněný byl odsouzen rozsudkem soudu 1. stupně za tento přečin dle § 147 odst. 2 trestního zákoníku k trestu odnětí svobody, který mu byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání jednoho roku. Byla mu také uložena povinnost zaplatit náhradu škody poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky. Odvolacím soudem bylo opět rozhodnuto o jeho vině a byla navýšena částka náhrady škody pojišťovně. Obviněný proto podal dovolání. V dovolání se hájil zejména tím, že postupoval v souladu s metodikou Českého horolezeckého svazu, předpokládal, že délka lana bude dostačující, stejně jako tomu bylo v jeho případech a nemohl vědět, že poškozený se nenavázal až na konec lana. Dále se odvolával na špatné povětrnostní podmínky, neboť začalo pršet, lano bylo vlhké a samotné slaňování tak bylo mnohem těžší. Dalším bodem bylo odkázání na okolnost vylučující protiprávnost. Dle obviněného mělo být užito přípustného rizika podle § 31 odst. 1 trestního zákoníku, poněvadž se jednalo o sportovní činnost, při které má docházet k extenzivnímu výkladu jednotlivých podmínek pro jejich naplnění. Snažil se také upozornit na institut svolení poškozeného. Možnost využití této okolnosti vylučující protiprávnost trestného činu aplikoval na fakt, že sportovní činnost je zpravidla vnímána jako činnost, kde sportovec musí do jisté míry počítat s možností vzniku nepříznivého následku sportovní činnosti na jeho zdraví, a případný souhlas vyjadřuje tím, že se tomuto riziku dobrovolně vystavuje.

Státní zástupce však uvedl, že v rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu lze přezkoumávat jen otázky hmotněprávní a nikoli procesní. Přijatelnost přípustného rizika státní zástupce vyvrátil chybějící podmínkou „v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu“. Obviněný, resp. dovolatel byl zkušený horolezec, a proto znal i postup, jak si při této činnosti počínat, tak jak

⁵⁴ Grigri je jistítko s asistovaným bržděním. Je určeno především pro prvolezce či druholezce, vždy je nutno držet volný konec lana. V případě pádu se aktivuje váčka uvnitř, která automaticky sevře lano.

uvádí Český horolezecký svaz. Podle dostupných informací, které v dané době měl, tak nemusel jednat takto riskantně a mohl zvolit jiný postup.

Dalším bodem, který státní zástupce vyloučil, byla aplikace § 30 trestního zákoníku. Jak vyplývá z tohoto ustanovení a z kapitoly druhé této diplomové práce, nelze využít institut svolení poškozeného, které by se týkaly zájmu chráněného zákonem a už v žádném případě ublížení na zdraví, jako by tomu bylo v tomto konkrétním případě. Jak je již uvedeno výše, sport je sice dle Zákona o podpoře sportu společensky prospěšná činnost, ale to ho automaticky neřadí pod institut přípustného rizika.

Z tohoto usnesení vyplývá také význam právní síly právních předpisů. Právní předpis, jak je známo z obecné nauky teorie práva, je souhrn právních norem. Právní norma je obecně závazné pravidlo chování a pomocí příkazů, zákazů a dovolení stanovuje svým adresátům žádoucí chování. Právní normy jsou vytvořené, resp. uznané a vynucované státní mocí. V tom je třeba spatřovat základní rozdíl mezi nimi a sportovními pravidly. Každá soutěž, hra či závod má svá jasně daná sportovní pravidla, která jsou soutěžící, hráči či závodníci povinni dodržovat. Zachování těchto předpisů je předpokladem pro vyloučení trestní odpovědnosti. Pokud budou dodržovány zásady soutěže, účastníci tím budou i vědomě předcházet vzniku nějaké negativní události. U většiny sportů jsou jejich stanovená pravidla vlastně jedinou právní regulací chování sportovců. Proto je na ně kladen v případných soudních sporech větší význam nebo jsou alespoň zohledněny při rozhodování. Každý, kdo chce vykonávat nějaký sport, je povinen se nejprve seznámit s jeho obecnými pravidly. Tato povinnost pro něj vyplývá i z všeobecných pravidel každé hry. Jednotlivé sportovní federaci či unie ji mají stanovenou ve svých podmínkách.

V širším smyslu zahrnuje sportovní činnost podle Králíka sport v širším kontextu. Do této oblasti lze tak zahrnout problematiku diváckého násilí, dopingu či právní postavení sportovců a sportovních organizací.

Z mého pohledu má přípustné riziko ve sportu důležitý význam a bez jeho existence by nebylo možno provozovat sport jako takový. Obzvláště pak bojové sporty by nebyly vůbec uskutečnitelné, neboť v jejich podmínkách dochází ke zraněním, resp. ublížením na zdraví velmi často a je tak vhodné odlišovat, kdy došlo poškození zájmu chráněného zákonem v rámci dodržení sportovních

pravidel a kdy naopak došlo k excesu z těchto předpisů a je na místě trestněprávní odpovědnost dle trestního zákoníku.

8. Přínos přípustného rizika pro české právo

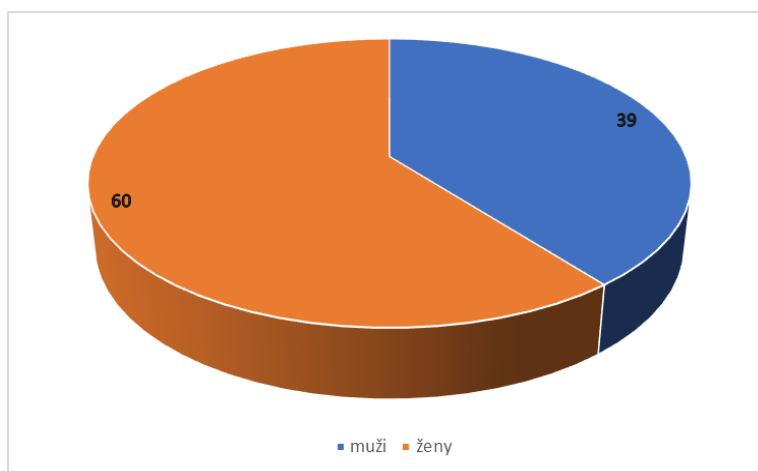
Přínos přípustného rizika pro české právo je zřejmý. Bylo jen otázkou času, než došlo k jeho uzákonění. V dnešní době si nedokážeme představit výkon lékařského povolání bez jeho existence. Absence přípustného rizika by způsobila, že samo lidstvo by se neposunulo ve vývoji nových produktů, výrobků, nebylo by možné vyvinout nové léky, protože by docházelo k těžkým ublížením na zdraví, ne-li dokonce k úmrtím. Nemohly by být provozovány různé sportovní aktivity a už v žádném případě bojové sporty (za situace, že nezohledníme úpravu judikatury).

V této kapitole bude podrobně rozebrán dotazník, ve kterém byly položeny jen okrajové otázky týkající se této problematiky. Byl k dispozici na tomto internetovém odkazu: <https://www.surveio.com/survey/d/O0C4L9V8T9E1J9T1Y>.

Celkem se průzkumu zúčastnil maximální počet respondentů, který mi byl umožněn, tedy 99 osob. Cílem bylo zjistit, jak moc v povědomí nezainteresovaných lidí je institut přípustného rizika. Předpokládala jsem, že většina lidí tuto okolnost vylučující protiprávnost nezná. Zajímalo mě také jejich osobní názor na určitou problematiku.

1. Jste žena či muž?

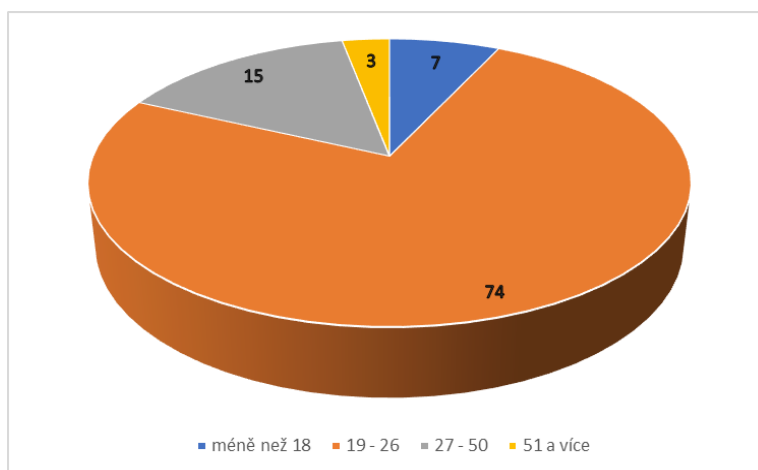
Cílem bylo zjistit, jaká skupina respondentů nejvíce odpovídala na daný dotazník, zda muži či ženy. Výsledkem bylo zjištění, že průzkumu se zúčastnila převaha žen.



Graf 1: Pohlaví

2. Do jaké věkové kategorie patříte?

Předpokladem byla snaha o zjištění, zda mladší skupina lidí má o dané problematice menší povědomí. Respondenti byli měli na výběr ze čtyř věkových kategorií, a sice méně než 18 let, 19 až 26 let (z hlediska studující skupiny), 27 – 50 let (skupina zahrnující převážnou část pracujících lidí) a více než 51 let (skupina odkazující na důchodový věk). Dotazník byl rozeslán mezi rodinné příslušníky a jejich příbuzné tak, aby zahrnul rozmanitější skupiny lidí včetně vzdělání, jak vyplývá z následujícího grafu. Výsledkem byla převážná účast skupiny ve věku 19 až 26 let, kterou tvořilo 74 jedinců.

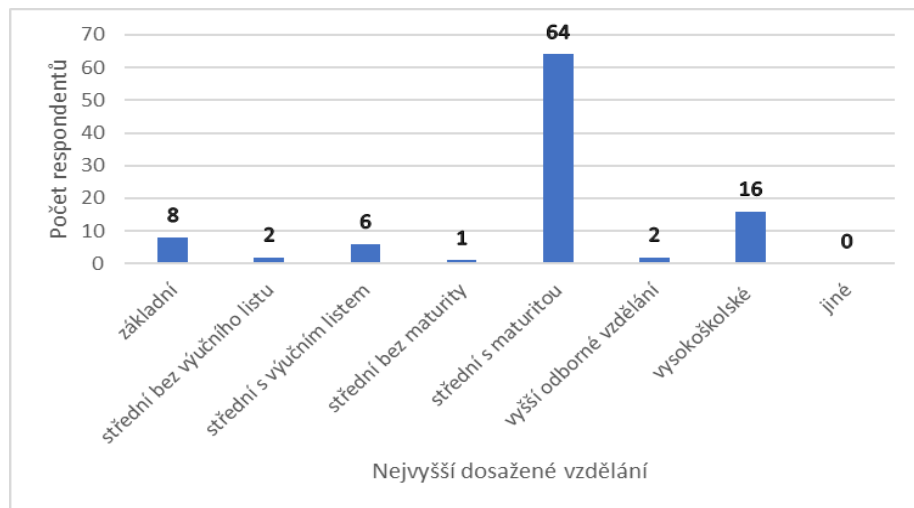


Graf 2: Věk

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Záměrem bylo zjistit, zda se dosažené vzdělání nějakým způsobem podílí na povědomí o institutu přípustného rizika. Na výběr bylo několik stupňů vzdělání – základní, střední bez výučního listu, střední s výučním listem, střední bez maturity, střední s maturitou, vyšší odborné vzdělání, vysokoškolské a případně jiné.

Největší skupinu zastupovali jedinci se středním vzděláním zakončeném maturitou v celkovém počtu 64 lidí. Za důvod lze považovat i vliv věkové kategorie, která se dotazníku zúčastnila.

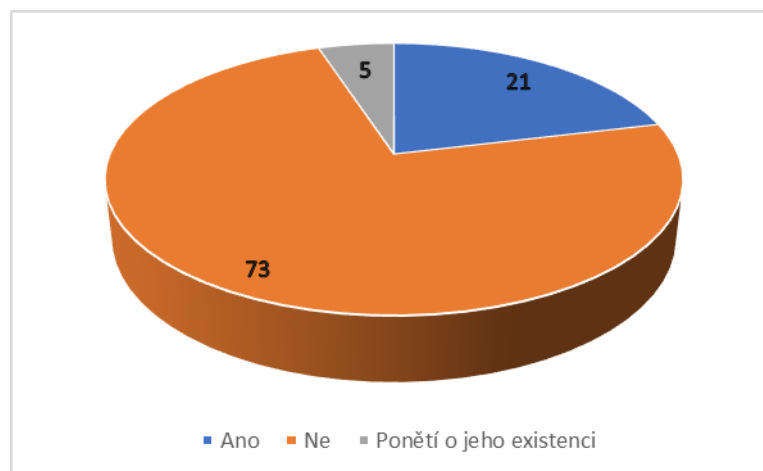


Graf 3: Vzdělání

4. Znáte pojem „přípustné riziko“?

Tato otázka se již zaměřuje na hlavní podstatu zkoumaného problému. Přípustné riziko je v českém právním řádu, resp. v trestním zákoníku, od roku 2009, tedy již 12 let, přesto jej lze považovat ještě za institut poměrně nový ve srovnání s ostatními okolnostmi vylučujícími protiprávnost. Možná právě proto je v povědomí lidí více zakotvena krajní nouze či nutná obrana. Při osobním průzkumu jsem zjistila, že si většina nedokáže mezi těmito dvěma instituty uvědomovat jejich podstatný rozdíl. Důvod, proč si téměř každý při zmínce o okolnosti vylučující protiprávnost jako první vybaví tyto dva instituty může být i jejich určitá „oblíbenost“ či určitý stupeň sympatie občanů k nim. Stejně tak se na podmínky krajní nouze či nutné obrany velmi často odvolávají.

Jak je tomu však v případě přípustného rizika? Následující výsledky ukazují, že poměrná většina o tomto pojmu dosud neslyšela.



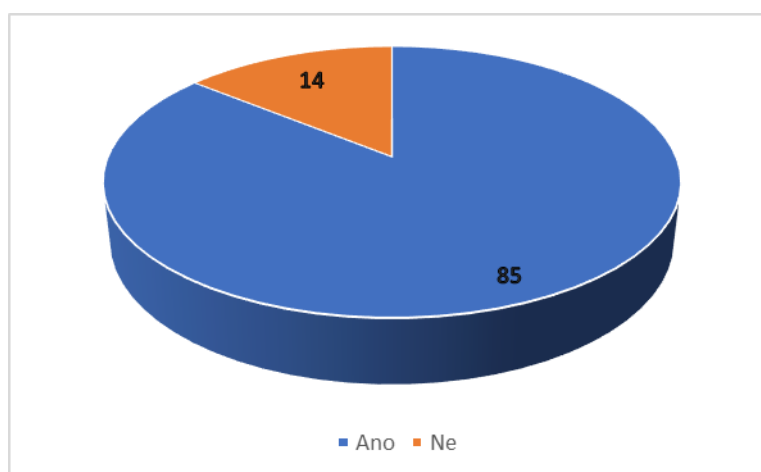
Graf 4: Znalost přípustného rizika

5. Souhlasíte s tím, že lékaři nejsou trestně odpovědní za případnou újmu na zdraví či dokonce smrt pacienta v situaci, kdy postupovali podle dosud zjištěného způsobu léčby a s dostupnými prostředky?

Tato otázka se vztahuje ke kapitole týkající se přípustného rizika ve zdravotnictví. Zde byl rozebírán příklad s operací pacienta, kdy může dojít k situaci, že zákrok proběhne v pořádku, ale pacient bez zavinění lékařů později zemře.

Lékaři naplňují podmínku přípustného rizika společensky prospěšné činnosti už samou podstatou svého povolání – zachraňují lidské životy. Konají tak v rámci svého zaměstnání, splňují tedy podmínku kvalifikovaného subjektu. V případě nutnosti zákroku, která by odpovídala přípustnosti podstupovaného rizika, pokud by se nedalo požadovaného výsledku dosáhnout jinak a lékaři by postupovali v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které by v době rozhodování o zákroku měli, jednali by podle dosud zjištěných lékařských postupů, metodiky apod., se souhlasem pacienta uděleným podle jiného právního předpisu, pak by byly naplněny podmínky přípustného rizika a lékaři by tak za své jednání nebyli trestně odpovědní.

Lze namítat, že položená otázka nevystihuje všechny podmínky přípustného rizika, které musí být splněny kumulativně a může být tak určitým způsobem zavádějící. Záměrem bylo zjištění subjektivního názoru na tuto problematiku. Položení příliš dlouhé otázky by dle mého názoru bylo pro respondenty zmatečné.



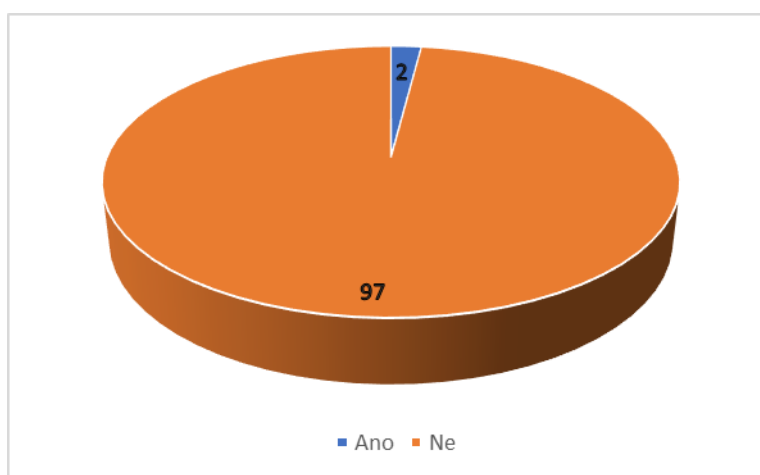
Graf 5: Otázka přípustného rizika ve zdravotnictví

6. Podávali jste již trestní oznámení z důvodu nedostatečné zdravotní péče?

Již v samotné práci byla zmíněna problematika žalob na případné zanedbání péče. Většina pacientů, jak uvádějí průzkumy, využívá podání žaloby v trestním řízení. Zde se v samotném úvodu řízení jedná nejdříve o určení odpovědi na otázku, zda v konkrétní situaci skutečně došlo k pochybení lékaře. Žalobce tak neplatí případné náklady „prohraného sporu“. Pro subjekty práva je tak zřejmě výhodnějším způsobem řešení jejich sporu. Dopady na samotné lékaře však mohou být horší než v případě podání civilní žaloby.

V druhém případě jde především o stanovení výše náhrady škody a v případě zamítnutí žaloby je tak žalobce povinen uhradit i náklady řízení. Toto může být jedním z důvodů, proč je pro pacienty výhodnější žaloba podaná v trestním řízení.

Z důvodu její oblíbenosti byla proto zvolena i jako otázka v daném průzkumu. Jak však vyplynulo, trestní oznámení z důvodu nedostatečné zdravotní péče podávali pouze dva respondenti. Důvod takového výsledku přikládám věku dotazovaných, neboť jak je uvedeno výše, většina odpovídajících byla ve věku 19 až 26 let.

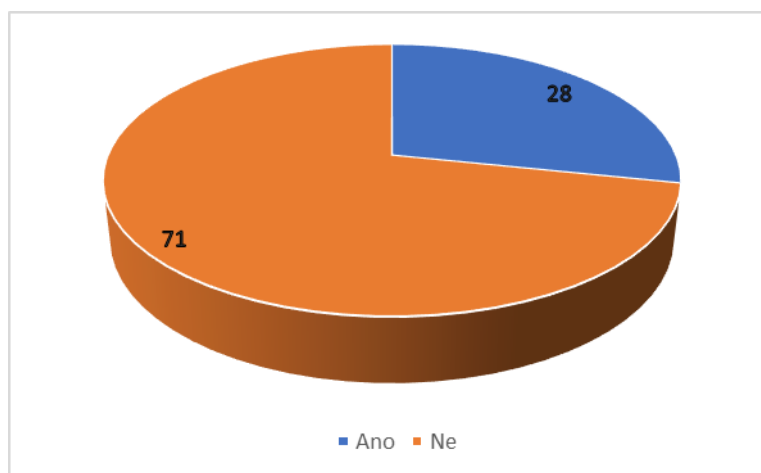


Graf 6: Podání trestního oznámení

7. V současné době je velmi aktuální nutnost použití neozkoušeného léku proti nemoci COVID-19. Souhlasíte s vyzkoušením vakcíny na Vaší osobě z důvodu veřejného zájmu, resp. veřejného zdraví?

Přemýšlela jsem o položení vhodného dotazu z oblasti přípustného rizika v hospodářství. Jako vyhovující se jevila otázka týkající se nového výzkumu a vývoje a v souvislosti se současnou situací byla proto probíhající pandemie jasnou volbou. Problematika vývoje nového léku, který by zachraňoval lidské životy a jeho vyzkoušení na lidském organismu je nyní velmi aktuální.

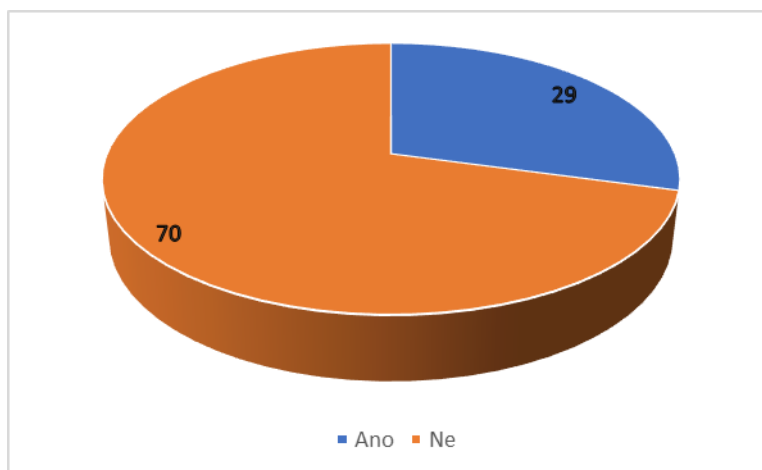
Samotný výsledek průzkumu odpovídal tomu očekávanému. Předpokládala jsem spíše negativní postoj dotazovaných, který se také potvrdil. Je však nutno uvést, že téměř třetina dotazovaných by s vyzkoušením vakcíny na své osobě souhlasila.



Graf 7: Testování nových léčiv

8. Způsobili jste již někdy při sportovní činnosti ostatním hráčům újmu na zdraví?

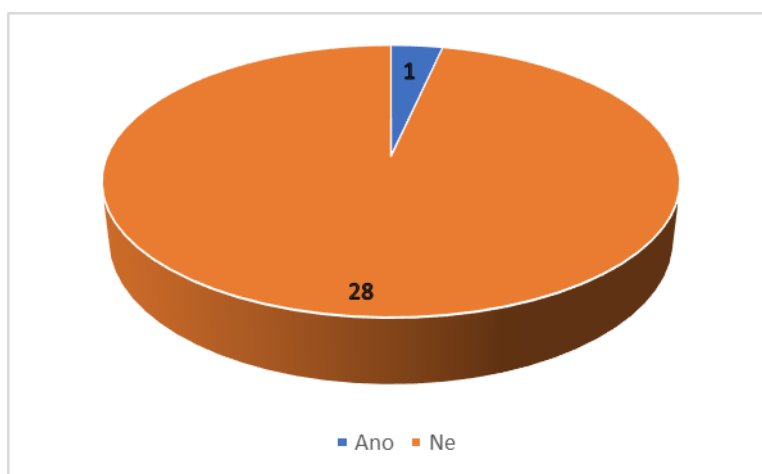
Otázka jasně navazuje na sedmou kapitolu, která se týkala přípustného rizika ve sportu a souvisí s následujícími otázkami. Cílem všech těchto otázek bylo dospět ke zjištění, jak moc je využíván institut přípustného rizika v oblasti sportu. Nejdříve bylo tedy nutné zjistit, zda se některý z dotazovaných již dopustil ublížení na zdraví při této činnosti, tak aby bylo možno posoudit, jestli lze v daném případě tuto újmu podřadit pod okolnosti vylučující protiprávnost, tedy konkrétně přípustné riziko. Jak z výsledku průzkumu vyplývá, přibližně třetina dotazovaných zranila při sportovní činnosti své spoluhráče.



Graf 8: Ublížení na zdraví při sportu

9. Vznikla Vám v rámci této újmy trestní odpovědnost za ublížení na zdraví?

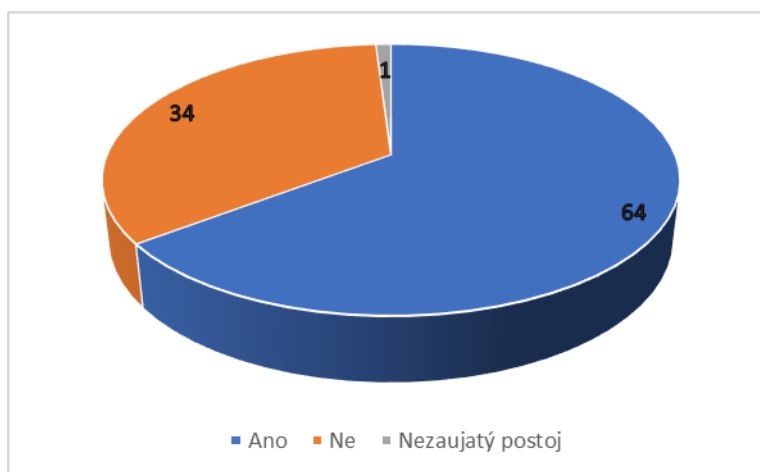
Zde odpovídali jen ti, kteří v předchozí otázce zaškrtnuli odpověď „ano“. Ke vzniku trestní odpovědnosti došlo jen v jediném případě. Jednou byl udělen dvouminutový trest v rámci zápasu, ale tuto skutečnost nelze srovnávat s trestní odpovědností. Někteří, co sdělili zápornou odpověď, zároveň uvedli, že se nejednalo o úmyslné zavinění a že „se jednalo v souladu s náplní sportovní činnosti“. V tomto tvrzení lze jasně spatřovat znaky přípustného rizika. Jedná se o beztrestnost v rámci sportovní aktivity za dodržení sportovních pravidel, resp. pravidel dané hry, činnost v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi v době rozhodování o dalším postupu.



Graf 9: Trestní odpovědnost respondentů

10. Souhlasíte s tím, že hráči, případně soupeři, nejsou při dodržování pravidel dané hry trestně odpovědní?

Cílem bylo ověřit povědomí respondentů o existenci přípustného rizika. Výsledkem je zjištění, že převážná většina s tímto výrokem souhlasí. Jeden dotazovaný si nebyl jist svou odpovědí a v jedné odpovědi bylo odkázáno na přípustné riziko s tím, že „hráč by s tím měl počítat, pokud nejde přímo o záměr ublížení či zabití“. Navzdory tomu, že položená otázka z důvodu přehlednosti nezahrnovala veškeré podmínky pro přípustné riziko, většina respondentů, možná i nevědomky, s jeho uplatněním nepřímo souhlasila.



Graf 10: Trestní odpovědnost sportovců

Z mého zjištění tedy vyplývá, že přípustné riziko má své nezastupitelné místo mezi ostatními okolnostmi vylučujícími protiprávnost. Navzdory své poměrně krátké existenci se již jeho základní principy dokázaly dostat do podvědomí lidí, přestože nejsou do této problematiky zainteresovaní a samotný pojem jim laicky řečeno „nic neříká“.

Jak již bylo uvedeno výše, dotazníku se zúčastnila především mladší věková skupina lidí, konkrétně v rozmezí 19 až 26 let. Je tak určitým způsobem dobrou zprávou, že i občané, kteří pravděpodobně s jeho použitím ještě nemají tolik zkušeností v praxi, přesto vědí, jak běžný život přípustné riziko ovlivňuje. Stejně tak je i třeba zmínit, že většina respondentů dosáhla středního vzdělání s maturitou, z čehož lze soudit, že okolnosti vylučující protiprávnost jsou zřejmě předmětem výuky na většině středních škol. Při tvorbě dotazníku jsem naopak

očekávala, že o jeho existenci budou vědět spíše absolventi vysokých škol či pracující skupina, která měla příležitost se s ním v praxi seznámit.

9. Závěr

Před zahájením samotné práce jsem měla ucelenou představu o tom, čemu se chci v této diplomové práci věnovat. Již při podrobnějším zkoumání problematiky okolností vylučujících protiprávnost trestného činu, konkrétně přípustného rizika, jsem si však uvědomila, že má prvotní vize byla velmi stručná. Tato oblast nabízí velké množství otázek, přestože se jedná o institut zavedený do trestního práva až v roce 2009. Trestní zákoník uvádí jen stručnou charakteristiku v § 31. Případů, na které by bylo možno přípustné riziko použít je však mnoho.

Jak vyplývá z celé práce, přípustné riziko si našlo své nezrušitelné místo v českém právním řádu. Má důležitý význam pro posuzování trestnosti jednotlivých činů. Přípustné riziko dává prostor k větší variabilitě trestněprávní odpovědnosti stejně jako ostatní okolnosti vylučující protiprávnost. Umožňuje, aby činnost subjektu, která by byla jinak trestná, nebyla striktně za protiprávní označena. Zákonodárce tak dává prostor adresátům této právní normy, resp. občanům, aby hájili svá zákonem zaručená práva v situacích, kdy tak nemůže učinit orgán veřejné moci. Nikoli z důvodu své nečinnosti, ale proto, že bezprávi se bohužel děje dnes a denně a stát, resp. orgány veřejné moci, nemohou sledovat každé protiprávní jednání, není možné, aby zaregistrovali každé bezprávi.

Samotné přípustné riziko rozšiřuje „staré“ okolnosti vylučující protiprávnost ještě o možnost speciálního subjektu. Kdy se porušování zájmů chráněných trestním zákoníkem dopouští subjekt se zvláštní kvalifikací. Jedná se o osobu, která tak činí v rámci svého zaměstnání, povolání, profese či funkce. Aby nedocházelo ke zneužívání takovéto pravomoci, stanovuje přípustné riziko ještě další podmínky pro jeho uplatnění. Musí se jednat o společensky prospěšnou činnost, tedy nikoli o osobní prospěch subjektu v rámci jeho dispozitivního práva. Dále je nutno tak činit v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které dotyčná osoba v době svého rozhodování měla. Zde se jasně odráží zásada *Ignorantia iuris non excusat*, tedy že neznalost zákona nikoho neomlouvá. V podmínkách přípustného rizika je však tato zásada rozšířena ještě o ostatní právní předpisy, dosud zjištěné metodiky postupu, technologické postupy, znalecké posudky, soudní judikatury a dalších právních norem a pravidel. Je nutné,

aby subjekt postupoval se znalostmi, které mohl vědět. Není tak důležité, jestli se s nimi opravdu seznámil. Tato povinnost pro něj vyplývá automaticky ze zákona.

Nelze však opomenout ani míru podstupovaného rizika. Tato míra nesmí být neúměrně velká, resp. nesmí převýšit výsledek společensky prospěšné činnosti, a to ani za situace, že by pravděpodobnost vzniku negativního následku byla malá. Podmínkou je také podstoupení rizika jen za skutečnosti, že společensky prospěšného výsledku nelze dosáhnout jinak. Pokud by tedy existoval způsob dosažení cíle bez možnosti podstoupení rizika, musí se zvolit tato varianta.

Závěrem je třeba říci, že ačkoli není přípustné riziko dosud příliš známým a využívaným institutem, jak i vyplývá ze zjištěných výsledků dotazníku, český právní řád by se bez jeho existence již neobešel. Má nezastupitelné místo mezi okolnostmi vylučujícími protiprávnost a zásadní význam pro veškerý pokrok a vývoj lidstva, včetně jeho důležitosti pro výkon určitých povolání, z nichž lze na prvním místě jmenovat zdravotnické pracovníky.

10. Seznam použité literatury

10. 1. Literatura

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-178-9

HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1

KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal, ed. *Dicta et regulae iuris, aneb, Právnícké mudroslovi latinské*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-383-4

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-236-3

MIŘIČKA, August. *O formách trestné viny a jich úpravě zákonné*. V Praze: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1891 – 1919, 1902

NEZKUSIL, Jiří. *Československé trestní právo*. 3. dopl. a částečně přeprac. vyd. Praha: Orbis, 1976

SOLNAŘ, Vladimír, HAVLÍČEK, Karel, ed. *Základy trestní odpovědnosti: systém českého trestního práva*. Vyd. 1., (Jako Základy trestní odpovědnosti vyd. 2.). Praha: Orac, 2003. ISBN 80-86199-74-6

CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Olga SOVOVÁ a KOL. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004, c2000. Studijní texty (Orac). ISBN 80-86199-75-4

HRIB, Nikolaj. *Kriminalistika a zdravotnictví*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-269-1

MACH, Jan. *Lékař a právo: praktická příručka pro lékaře a zdravotníky*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3683-9

MACH, Jan. *Zdravotnictví a právo: komentované předpisy*. Praha: Orac, 2003. Digesta (Orac). ISBN 80-86199-50-9

TOMAŽIČ, Ivan. *Ekonomie pro právníky*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-36-8

HAJN, Petr. *Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi*. Praha: Svoboda, 1984, s. 9. Racionalizace práce vedoucího

KRÁLÍK, Michal. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy: Bonusový obsah*. Praha: Leges, 2016. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-099-4

OLIVA, Pavel. *Solón*. Praha: Svoboda, 1971. Portréty (Svoboda)

KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1

10. 2. Internetové zdroje

Rozhodnutí NS: 11 Tdo 344/2017. *Nejvyšší soud* [online]. 2018, 27.9.2017 [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_nsf/WebSearch/0853AB6663799DDC12582050036B1DF?openDocument&Highlight=0,null,c-497/16

Epravo.cz. *Krajní nouze v trestním právu* [online]. 8. 7. 2015 [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/krajni-nouze-v-trestnim-pravu-98189.html>

Právní rádce. *Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb.* [online]. 21. 10. 2009n. 1. [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: <https://pravniciradce.ihned.cz/c1-38730700-novy-trestni-zakonik-c-40-2009-sb>

Ministerstvo vnitra České republiky. *Pojmy: Riziko* [online]. 2020 [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/riziko.aspx>

Úspěšná léčba. *Hippokratova přísaha a Etický kodex České lékařské komory* [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: <https://www.uspesnalecba.cz/nemoci-a-jejich-leceni/hipokratova-prisaha/>

Rozlišení lékařských a nelékařských zdravotnických povolání: lékař, sestra a další nelékařská povolání. *Národní zdravotnický informační portál: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR* [online]. [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/479-lekarska-vs-nelekarska-zdravotnicka-povolani>

O nás. *Hospodářská komora České republiky* [online]. [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://www.komora.cz/o-nas/>

Beck-online. *Zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací)* [online]. [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgazf6mjtgaxggyjrl5ugynbngezq&groupIndex=0&rowIndex=0>

Bojová umění: Starověké panhelénské hry. *Fakulta sportovních studií Masarykovy univerzity* [online]. 2011 [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://www.fsps.muni.cz/inovace-SEBS-ASEBS/elearning/bojova-umeni/staroveke-panhelenske-hry>

JEDIN, Hubert. Theofil. *Malé dějiny koncilů - 3. lateránský koncil (1179)* [online]. 19. 2. 2010 [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=1081>

Online library of liberty. *The Constitutional Documents of the Puritan Revolution, 1625-1660* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://oll.libertyfund.org/title/gardiner-the-constitutional-documents-of-the-puritan-revolution-1625-1660>

Sport-Geschichte. "*Sport*" - *Vorschlag einer Definition* [online]. 26. 10. 2020 [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <http://sport-geschichte.de/tiedemann/documents/sportdefinition.html>

Český olympijský výbor: Olympismus. *Sport* [online]. [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <https://www.olympic.cz/docs/osmus/sport.pdf>

Evropská charta sportu – dostupné na Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Evropská charta sportu* [online]. [cit. 2021-02-23]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/sport/evropska-charta-sportu>

ASPI. *115/2001 Sb.: o podpoře sportu* [online]. 2001 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/51191/1/2>

11. Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví	59
Graf 2: Věk	60
Graf 3: Vzdělání	61
Graf 4: Znalost přípustného rizika	61
Graf 5: Otázka přípustného rizika ve zdravotnictví	62
Graf 6: Podání trestního oznámení	63
Graf 7: Testování nových léčiv	64
Graf 8: Ublížení na zdraví při sportu	65
Graf 9: Trestní odpovědnost respondentů	65
Graf 10: Trestní odpovědnost sportovců	66

12. Resumé

This diploma thesis sums up the concept of an acceptable risk. In the beginning of the thesis, the legal definition of the acceptable risk is explained and moreover, fundamental principles of this legal term are outlined. Then, the usability of acceptable risk is presented in three selected fields, namely medicine, economics, and sport. Finally, both the application of the acceptable risk in particular cases and circumstances preventing its use are discussed in detail.

Based on the summarization of the acceptable risk principle, a questionnaire was prepared to compare knowledge about this legal topic among uninterested respondents. The goal was to find out whether and how much the public awareness of the acceptable risk had raised since it was introduced into the Criminal Code in 2009.

From the analysis of submitted answers, it can be concluded that people are aware of basic principles of this legal term and moreover, they are familiar with both the usability of the acceptable risk and circumstances preventing its use in real-life. It goes without saying that there is no substitute for this legal term in the Criminal Code.